

Casal Català de Quito

Reflexos d'una petita gran història

Casal Català de Quito
Reflexos d'una petita gran història

Autoria

Maria José Escarcellé, Gisela Gonzalo, Christian Costa-Woith

Correcció ortogràfica

Christian Costa-Woith

Idea original

Junta 2009/2011

Diseño: graphus® 290 2760

Amb el suport de

Índex

Introducció	5
--------------------	---

PART I

1. Perspectiva històrica	6
- Origen	6
- Al Centro Español	7
- A l'avinguda de la Prensa	7
- A la Floresta	7
2 Activitats	8
- La Mare de Déu de Montserrat i Sant Jordi	8
- Concurs literari Dia del Llibre i de la Rosa	9
- Diada de la Catalunya Exterior	10
- Revetlla de Sant Joan	11
- Diada Nacional de Catalunya i Setmana Catalana	11

- Nadal	13
- Pa amb tomàquet	14
- El grup de Joves	15
- Classes de català	17
- Cuina Catalana	17
- La revista Barretina	18
- Ràdio: La Rambla de Catalunya	19
- Relacions internacionals i trobades institucionals	19
3. Altres activitats i línies d'acció	22
- Cinema	22
- Guitarra i d'altres cursos	23
- Muntanya	23
- Plaça Catalunya	23
- Associació Catalana-Equatoriana de Negocis (ACEN)	24
- Exposicions i fires	25
- Presentacions d'artistes catalans	26
- Interculturalitat	27
- Compromís social i polític	28

PART II

• Persones representatives	30
• Presidents	50

Introducció

El Casal Català de Quito es troba a punt de fer les bodes de plata. Ja són gairebé vint-i-cinc anys del seu naixement i, durant tot aquest temps, ha aconseguit establir-se com una institució que té com a activitat principal la difusió i promoció de la cultura catalana. El Casal Català de Quito ha estat tant la segona llar de molts catalans residents a l'Exterior, com també la de molts equatorians "catalanòfils". Gràcies a tots ells, aquesta institució continua amb vida, i esperem que continuï així per molts anys!

Aquesta recopilació pretén viatjar a través del temps pels moments importants del Casal Català per a recordar-los i per a rememorar les persones que han fet possible que segueixi encesa la flama d'aquesta institució. També és una oportunitat de reconèixer l'evolució que hem tingut al llarg d'aquest temps i de donar a conèixer a d'altres la nostra labor, reflectida en els resultats obtinguts fins ara.

Quant al llibre en sí, està dividit en dues parts, en la primera hem volgut fer unes pinzellades de la trajectòria del Casal Català de Quito des de la seva creació fins ara. La base d'aquesta part històrica és, sobretot, l'arxiu documental de l'associació: actes, informes, fotografies i revistes que donen certesa allà on la memòria falla.

La segona part del llibre va dedicada, en canvi, a les persones que durant aquests vint-i-cinc anys han participat, d'una manera o altra, en el Casal. Les reflexions de les principals famílies catalanes establertes a Quito, dels presidents que han liderat el Casal i d'altres figures representatives, contribueixen a fer-nos una idea de què ha estat el Casal i, per extensió, la presència catalana a Quito, en el darrer quart de segle. Les notes i el símbol ↑, usat per a les persones amb entrada a la segona part, interrelacionen diferents informacions del llibre.

Junta Directiva 2009/2011

PART I

1. Perspectiva històrica

Origen

El Casal Català de Quito va ser iniciativa d'un grup de catalans que van tenir la visió de crear una entitat que permetés a tots els seus compatriotes i persones afins a la nació catalana de compartir part de les seves vivències, de la seva cultura, de les seves tradicions. Va ser un grup de catalans que, malgrat que es trobessin tan lluny de la seva terra, van saber mantenir-se fidels a la seva identitat, que fins i tot van aconseguir de cultivar en generacions posteriors.

Va néixer un 25 de juliol de 1987¹, si bé uns dos anys abans hi va haver reunions prèvies fonamentades en interessos comuns i des del 1979 la comunitat catalana ja es reunia al voltant de la diada de la Mare de Déu de Montserrat². Va ser fundat per membres de la comunitat catalana a Quito, entre ells en Jordi Castells i Mas[↑], en Miquel Dalmau i Figueras, en Francesc Vendrell, l'Enric Soler i Garcia[↑], en Marcel Carbonell[↑], en Josep Lluís Mumbrú, en Gaspar Serra i Bodró, en Salvador Castellà, en Rubén Alarcón[↑], la Maria Pilar Cabo[↑] i en Francesc Dalmau i Figueras[↑].

L'any 1993 el Casal Català de Quito va redactar els seus Estatuts. Mitjançant l'aprovació del Ministeri de Benestar Social, el Casal es va convertir en una entitat legalment constituïda i reconeguda per l'Estat equatorià.

1 Vg. Marcel Carbonell (p.35).

2 Vg. (p.8).

Al Centro Español

Fins a inicis dels 90 el Casal Català estava instal·lat a les dependències del Centro Español, fundat en part també per catalans. Allí els catalans principalment s'hi reunien per celebrar diferents festes tradicionals, com ara la Diada de la Mare de Déu de Montserrat, en la qual s'hi menjaven plats típics catalans, s'hi ballaven sardanes i s'hi celebrava la tradicional missa en honor a la patrona de Catalunya.

Posteriorment, per diversos motius³, el Casal Català de Quito va decidir de separar-se del Centro Español, i es va instal·lar en un petit local al nord de Quito, a l'avinguda de la Prensa.

A l'avinguda de la Prensa

La família Dalmau-Cobo va cedir una part del seu terreny per a la construcció de la seu del Casal a l'avinguda de la Prensa i és des d'aleshores que es comencen a desenvolupar una sèrie d'activitats amb més gran autonomia. A la construcció hi van col·laborar diverses famílies, com la Dalmau ↑ i la Boguñá ↑, que van aportar amb materials de construcció. La inauguració va ser el 13 d'agost de 1993. Era una "caseta" d'un sol ambient, d'uns 70 m², però resultava molt acollidora i funcional⁴; disposava d'un pati d'uns 1000 m². Allí hi tenien lloc les reunions de la Junta Directiva, les celebracions i les festes nacionals i d'altres activitats com les classes de català.

A la Floresta

La seu de la Prensa tenia alguns avantatges, com ara pel que fa a la part econòmica, però feia alguns anys que es veien les seves limitacions per a exercir de centre cultural, sobretot per la seva localització allunyada. Aleshores, l'any 2007⁵, es va trobar una casa al barri de la Floresta, al carrer de Mallorca entre Guipúzcoa i Coruña, amb diversos ambients que permetien desenvolupar les activitats amb independència. A més,

3 Vg. Marcel Carbonell (p.35).

4 Vg. Jaume Rull (p.51).

5 Vg. Santiago Preckler (p.57).

aquest barri ha estat sempre molt conegut per la seva activitat cultural, precisament una de les característiques que complementarien l'activitat del Casal. I és en aquesta seu on fins al moment d'escriure aquest llibre el Casal segueix treballant per la difusió del cultura catalana.

2. Activitats

La Mare de Déu de Montserrat i Sant Jordi

Durant molt de temps la celebració dels sants patrons va ser l'activitat més destacada de la comunitat catalana a Quito i posteriorment del Casal; es pot dir que aquesta activitat en constitueix l'origen. Encara és importantíssima per a l'entitat, i s'hi ha unit la celebració de la Catalunya Exterior. La primera celebració va tenir lloc el 1979⁶ i anava acompanyada de l'edició d'un fullet commemoratiu. A la jornada s'hi solien reunir unes cent persones, i els germans Baylach -de l'orde dels Paüls- hi celebraven la missa; ho van fer durant vint anys i posteriorment ho faria alguns anys mossèn Miquel Roig, mallorquí. Les primeres celebracions eren dedicades a la Mare de Déu, i van fer-se als caputxins, prop de Cotocollao, i anys més tard a la Basílica de Guápulo. A banda de la missa, les activitats de la jornada eren la paella, les sardanes i d'altres com sorteigs i concursos diversos. El 1995 es va fer una celebració a la casa de camp del Centro Español en què hi van assistir 213 persones i s'hi van repartir roses i llibres.

Ja a la seu de la Prensa, la celebració va adquirir un altre caire i del 1994 al 1996, en la presidència d'en Jaume Rull, es va organitzar la fira del Llibre i de la Rosa. Aquesta activitat va tenir gran èxit de públic i va acostar molta gent al Casal⁷.

Des del 1996, amb la declaració de la UNESCO del 23 d'abril com a Dia Mundial del Llibre i del Dret d'Autor, la diada catalana de Sant Jordi

6 *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. 4 vols. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1992.

7 Vg. Jaume Rull (p. 51).

s'internacionalitzava i el Casal va començar a participar en molts esdeveniments per a donar a conèixer la celebració. El 26 d'abril de 1998 es va aprofitar l'oportunitat per a fer un homenatge mitjançant l'entrega de plaques de soci d'honor a Jamil Mahuad Witt - aleshores alcalde de Quito- i a Gladys Calderón de Córdoba, ex cònsol d'Equador a Barcelona. El 2004, en la presidència d'Antoni Teixidor, la Universitat Catòlica va convidar el Casal a la fira que organitzava al voltant del Dia Mundial del Llibre. Durant uns anys el Casal va ser coorganitzador de la fira, que va passar a denominar-se del Libro y de la Rosa.

El 2010, durant la presidència de Ferran Cabrero, es va participar a la fira del Llibre de la FLACSO, i, dins el marc de la Fiesta del Libro, el Ministeri de Cultura equatorià va convidar el Casal a fer una mostra de cultura catalana, que va incloure fins i tot una calçotada de gran èxit, i hi van assistir uns dos-cents alumnes de diverses escoles. El 23 d'abril del mateix any es va fer una videoconferència amb les activitats per Sant Jordi de la recentment oberta casa d'Equador de la SENAMI⁸ a Barcelona, en la qual hi va participar l'aleshores vice presidenta del Casal Esther Bermejo al costat de la ministra de Cultura, Erika Silva, i la directora de la SENAMI, Lorena Escudero.

A nivell intern, una de les celebracions més entranyables dels darrers anys va ser la del 2006, en què es va representar l'obra de teatre de Sant Jordi per part majoritàriament dels alumnes de català, amb guió i direcció de la Montse Vela.

Concurs literari Dia del Llibre i de la Rosa

L'any 2004, per iniciativa de Christian Costa[↑], en el marc de la fira del llibre de la universitat catòlica de Quito, va néixer el Concurs Literari Dia del Llibre i de la Rosa. Actualment s'organitza junt amb el Ministeri d'Educació, el Ministeri de Cultura, la UNESCO, el IEPI i l'IPANC. Es convoca en tres gèneres, conte, poesia i assaig, i s'hi pot participar en castellà, quítxua i, des del 2007, també en català -en el nostre idioma es convoca a nivell internacional. Cal destacar l'intens creixement de participació

8 Secretaria Nacional del Migrante, amb rang de ministeri.

que any rere any experimenta el concurs, que ha arribat a superar els 500 participants de totes les províncies equatorianes i ja va per la VII edició. A més de la projecció del Dia del Llibre, el projecte té com a objectius l'impuls de la creació literària, l'enfortiment d'idiomes com el quítxua i d'altres idiomes equatorians⁹, la promoció de la interculturalitat en general i dels llaços d'unió entre els pobles equatorià i català.

Diada de la Catalunya Exterior

Un acord de govern del 6 d'abril de 1999 declarava oficialment el Dia de Sant Jordi com a Dia Internacional de la Catalunya Exterior en cas que s'escaigués en diumenge, en cas contrari es declarava el primer diumenge posterior com a Dia Internacional de la Catalunya Exterior.

En el nostre Casal aquesta Diada es va començar a celebrar com a tal des de la junta de Santiago Preckler, el 2007, en què un dels grans objectius marcats des de l'inici era obrir el Casal a la societat equatoriana. Amb aquest fi es va organitzar al concorregut parc de la Carolina de Quito; es va muntar un envelat amb una mostra de cultura catalana que incloïa pósters de l'exposició del Casal de literatura catalana, llibres, revistes, fotografies i una petita exposició preparada pel grup de joves sobre grans figures catalanes, com ara Dalí, Miró, Casals o Montserrat Caballé. Cal destacar la participació de la Mesa de los Chefs de Quito, que van preparar una saborosa paella gegant. Els joves van col·laborar-hi també amb una Mostra juvenil de cuina catalana, en la qual van oferir diversos plats típics catalans. Com sempre la jornada va començar amb la missa a la verge de Montserrat, celebrada per mossèn Miquel Roig, i les sardanes van ser-hi omnipresents.

9 En l'edició de 2011, gràcies a la realització de tallers de creació literària en quítxua a 12 províncies, s'ha aconseguit un augment notabilíssim de participació en aquest idioma, que ha vorejat els 100 participants; a més, s'han incorporat ja activitats relatives al concurs en idioma cha palaa, del poble Chachi. En català una guanyadora ha estat una noia de Machala que va viure 10 anys a Castellar del Vallès.

El 2008 ja no va celebrar la missa mossèn Roig -retornat a Mallorca- sinó que ho va fer el pare Pedro Miño. Va destacar la projecció del documental “Em dic Catalunya i sóc una Nació”, que va despertar l’interès de la concurrència. Des del 2007 ençà, doncs, la celebració dels patrons de Catalunya s’ha unificat amb la Diada de la Catalunya Exterior.

Revetlla de Sant Joan

Sant Joan és una altra festa molt important, en aquest cas generalitzada a tots els Països Catalans, on la nit del solstici d’estiu, la més curta de l’any, es celebra fins a la matinada. Malgrat que al Casal no s’ha allargat mai tant, s’ha celebrat molt, fins i tot en dies hivernals. A la seu de la Floresta en Jordi Bautista en va reimpulsar la celebració, amb música, ball, la tradicional coca, rom cremat, salts a la foguera, coets -en aquests darrers anys fins i tot hem envolat un espectacular globus de paper.

Diada Nacional de Catalunya i Setmana Catalana

L’Onze de setembre rememora la caiguda de la ciutat de Barcelona el mateix dia de 1714 davant les tropes castellanofranceses de Felip V de Borbó. Aquella caiguda va significar l’abolició de les corts i de les llibertats catalanes. En contrast amb Sant Jordi, és una jornada que sempre ha tingut un to més solemne per al Casal, que l’ha commemorat o bé amb trobades de germanor o bé amb sopars de gala. Era típic de la jornada un sopar de gala amb l’himne de Catalunya, “Els Segadors”, el discurs del president del Casal i les sardanes. D’aquelles commemoracions, va ser memorable la del 1998 per la presència de l’Orfeó Català de Santiago de Xile.

Els darrers quatre anys la festa ha canviat de caire, i ha adquirit una connotació cultural més forta, perquè se l’ha unit a la Setmana Catalana, en la qual hi ha una sèrie d’activitats de mostra de la nostra cultura.

La primera Setmana Catalana, però, va ser al novembre del 2006, i va ser iniciativa de la becària Montse Vela[↑]. Vam comptar amb la presència del Trio Kandinsky de Barcelona, i amb la de l’agrupació folclòrica “Som i serem”, d’Alcarràs, el poble de la Montse, que va fer un cercavila amb gegants i capgrossos pel centre històric, un taller de construcció

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

de capgrossos¹⁰ i una presentació al teatre Bolívar. La Setmana també va anar acompanyada d'una mostra gastronòmica a càrrec del restaurant Tibidabo de la família Preckler.

L'any 2007 la setmana catalana va tornar a ser al novembre i va incloure un cicle de cinema a l'Ocho y medio, una mostra de reproduccions de l'obra de Dalí al centre cultural de la PUCE i un concert a càrrec de Karen Preckler, Marlon Valverde i el grup Poder Vocal. Per al cicle de cinema es comptava amb l'ajut de l'ambaixada espanyola i especialment de Mínera Rojas, catalana de la secció de cooperació cultural.

El 2008, la setmana catalana ja es va fer coincidir amb la setmana de l'11 de setembre. S'hi van fer diverses activitats: una exposició de reproduccions de pintura catalana dels períodes preromànic a gòtic acompanyada de dissertacions sobre el tema; un concert, en aquest cas del pianista Ramon Rovira, de Karen Preckler, Benito Belduma, Carlos Grijalva i el grup Poder Vocal; un berenar- mostra gastronòmica, a càrrec d'en Jordi Bautista; i la Mostra de cinema, amb pel·lícules seleccionades de la cinemateca nacional per l'àrea de cultura de l'ambaixada espanyola.

Amb la presidència d'en Ferran Cabrero la setmana catalana agafa una nova dimensió, més política, amb la invitació a Quito de grans personalitats catalanes. El 2009 vam comptar amb la presència de Fèlix Martí, president d'Honor del Centre Unesco de Catalunya i ex-president del Moviment internacional d'Intel·lectuals catòlics (Pax Romana), que va donar-nos una conferència sobre "Catalunya, nacions sense Estat i projecció internacional" i va participar en la taula rodona "Cooperació cultural per a la justícia social. Estudis de cas", juntament amb Ramiro Noriega (ministre de Cultura), Margarita Miró (directora de l'IPANC) i Natalia Armijos (directora de l'OEI-Ecuador). També es van realitzar les activitats habituals: el concert d'agermament cultural a la PUCE, a càrrec dels joves cantautors equatorians Stalin Coronel i Aniluz Ávila, que van

10 Els nostres capgrossos són d'aleshores.

fer un recital de cançó-protesta incloent-hi repertori de Serrat i de Llach (van cantar l'Estaca en català); la mostra de rèpliques de pintures catalanes, en aquest cas a la FLACSO; i a l'Ochoymedio la mostra de cinema, aquest cop ja a càrrec de la Rosa González¹¹ i en Lucas Duane, en la qual va destacar la pel·lícula Salvador, dedicada a Puig Antich.

L'any 2010 per fi vam poder portar un dels grans exponents de la Nova Cançó, en Joan Isaac, que va venir acompanyat del prestigiós guitarrista Josep Traver. A part d'una intensa agenda mediàtica, en Joan va participar juntament amb els cantautors Manuel Monroy ("Papiirri", Bolívia) i Gloria Arcos (Equador) en la taula rodona "Memòria, identitat i cançó compromesa. El paper dels cantautors en les dinàmiques socio-culturals de Catalunya i Amèrica Llatina". Al cap d'uns dies, tots tres serien els protagonistes del memorable concert "Por la memoria y la libertad de los pueblos"¹², que va aplegar més de 300 persones a l'auditori de Las Cámaras en un vespre en què va caure el cel sobre Quito i el Barça havia perdut contra l'Hèrcules. Per a la V Mostra de Cinema Català aquest cop el Casal va assumir tota la gestió per aconseguir les pel·lícules directament des de Catalunya; el cicle va tenir gran acollida i va destacar per la projecció del documental Catalunya-Espanya, amb taula rodona posterior dirigida per en Lucas Duane.

Nadal

Nadal, l'època de la solidaritat i de la família, per força havia de ser una festa especialment celebrada al Casal. Al llarg de la nostra història s'ha fet de diverses maneres, com ara amb àpats de germanor (en els darrers anys sovint degustant els típics canelons el dia de Sant Esteve). El 2010, al cap de molts anys, es va tornar a celebrar el Nadal amb el "caga tió"¹² per als nens del Casal, amb una jornada que va incloure una sessió de teatre infantil¹³, neules i xocolatada.

11 El Casal n'ha realitzat el CD.

12 El tió fou trobat per en Christian Costa a la muntanya del Pichincha.

13 L'obra de l'Adriana Oña va fer riure nens i grans, i va comptar amb la gran actuació d'en Javi Gómez com a actor secundari.

Pa amb tomàquet

El plat típic català per antonomàsia dóna nom a la principal activitat de vida social del Casal, que ha funcionat des de gairebé els inicis. Durant molt de temps es feia cada dimarts al vespre, i consistia senzillament en el pa amb tomàquet i algunes menges per acompanyar-lo, botifarres, truita, tonyina, i, és clar, el vi. Era el punt de trobada, l'oportunitat de compartir àpat i conversa entre catalans, catalanòfils i equatorians en general, de "sentir-se a Catalunya" com deia en Daniel Solano. Gairebé sempre s'acabava amb el ball de sardanes, que ajudava a baixar el menjar.

Posteriorment en Jordi Bautista ↑ va donar nou impuls a l'activitat en incorporar plats típics catalans al menú dels pa amb tomàquet. Això va atreure força gent.

Amb la presidència d'en Ferran Cabrero ↑ canvia el format del pa amb tomàquet, i s'hi afegeix un conversatori amb un convidat especial. Amb el nou format hem compartit taula i conversa amb persones com el prestigiós economista ecologista Joan Martínez Alier; la Rocío Bastidas, presidenta del Comité Barrial de La Floresta; en Ricardo Ordóñez Chiriboga que ens va parlar de les comunitats jueves a Catalunya i a Amèrica; el cantautor bolivià Manuel Monroy "Papiirri", agregat cultural de l'ambaixada de Bolívia a l'Equador -qui ens va alegrar la vetllada amb algunes cançons-; en José Antonio Figueroa, doctor per la Universitat Rovira i Virgili i per Georgetown; en Fabián Saltos, president de l'associació de gestors culturals de l'Equador; la mateixa Nina Roura, membre de la junta, que ens va fer una xerrada en ocasió del Dia internacional de la Dona; i en Pablo Larreátigui, amb qui vam parlar sobre la lectura i les relacions de cultura i economia.

L'any 2010, l'encarregada del pa amb tomàquet va ser la Matilde Plaza ↑, que va tornar-hi a donar gran impuls amb plats exquisits i una reforma dels dies en què es feia, el primer dimarts de mes al vespre i el tercer dissabte al migdia, un horari molt més familiar que va tenir gran èxit.

El grup de Joves

Els joves són motor, impuls, innovació, aportació de nous projectes i idees. Són els que, amb el temps, han d'agafar la posta en entitats com els Casals i, justament, des de fa anys hi ha preocupació pel futur de les nostres entitats per l'envelliment dels seus membres i la manca de relleu generacional. Per això el foment de la participació dels joves ha estat una de les prioritats en la política de Casals de la Generalitat des dels anys 90.

Una de les primeres activitats promogudes des de Catalunya van ser els camps d'estiu per a joves dels Casals. Aquestes estades tenen per objectiu reforçar els vincles amb Catalunya i motivar-los a participar en les nostres entitats. Els joves quitenys van anar-hi per primera vegada l'any 1995.

En aquest sentit, el 1997 es constituïa l'Associació Internacional de Joves dels Casals Catalans. Aquell mateix any havia visitat el Casal Ricard Galitó, delegat del Departament de Joventut i de la Unitat de Casals.

Ja als anys 2000, alguns joves s'han vinculat al Casal a través de les classes regulars de català i han aprofitat els estudis fets aquí per a participar en cursos de formació en llengua catalana als Països Catalans. Aquestes estades sempre han resultat molt motivadores.

Per fi, l'any 2006, gràcies a l'impuls de la becària Montse Vela[↑] i d'en Daniel Solano[↑], es va constituir el Grup de Joves del Casal. Entre els primers membres del grup hi havia la Daniela Utreras[↑], la Marcia Calderón, la Zinthia Hallo, la Maria José Escarcellé[↑], el Fernando Machado[↑] i en Jordi Longo.

Entre les diverses activitats realitzades aquell any es van organitzar festes d'integració, en Daniel va tenir una participació molt destacada en el Fòrum Jove¹⁴ que es va fer a la Molina -va veure acomplert el seu

14 Des d'aleshores la participació del grup de joves de Quito a trobades internacionals ha estat molt freqüent (vg. p.19).

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

somni de conèixer Catalunya, en va tornar entusiasmats, i es va treballar en un projecte solidari per als damnificats per l'erupció del volcà Tungurahua a Baños. El setembre del 2006, en el marc d'aquell projecte, es va fer una primera sortida de dos dies en la qual el Grup de joves va compartir jocs i somriures amb els nens damnificats, els van ensenyar una mica de Catalunya, els van ajudar una mica a dissipar l'estrès que provoca viure en una situació de perill constant a les faldes del volcà.

L'any 2007 va venir un cop molt dur, el juny moria en Daniel d'un infart de cor. El grup no se'n va acabar de recuperar mai, però a poc a poc es va anar revifant, van venir alguns joves nous -alguns a través de les classes, d'altres per l'interès en les sardanes i danses típiques o per l'amistat amb gent del grup-, i es van fer activitats com "trivies", cicles de cinema, excursions, l'acompanyament a un grup de joves catalans que organitzaven un Casal d'estiu a Machachi o l'obertura del blog del grup.

Des de setembre del 2009, la vinguda del grup andinista Cumbres al Casal -amb els quals van fer algunes sortides conjuntes-, l'aportació al Casal de la nova becària Gisela Gonzalo i del seu company Javier Gómez, així com la presència a Quito de joves estudiants catalans, van dinamitzar el grup. D'aquesta etapa en destaquen els intercanvis amb els joves del Casal de Guayaquil, les jornades lúdiques o els tallers de danses.

Actualment, diferents circumstàncies personals han fet que hagi disminuït considerablement el nombre de membres del grup, tanmateix s'han fet activitats destacadíssimes per part dels seus integrants, com ara la tasca desenvolupada per la Daniela en la col·laboració del Casal amb la XVII Bienal Panamericana de Arquitectura, amb l'aportació d'un ponent destacat, l'arquitecte català Josep Maria Montaner, i de l'exposició sobre la Sagrada Família, o bé el programa radial "La Rambla de Catalunya" de Maria José Escarcellé.

Classes de català

És una de les activitats principals, perquè s'aconsegueix una difusió més efectiva, profunda, de la llengua i de la cultura catalana. A més, les classes han estat la porta d'entrada de força gent al Casal.

Hi ha hagut alumnes de diferents edats i condicions socials. Si bé els darrers anys han predominat els joves que volen estudiar en universitats de Catalunya i Mallorca, també hi ha alumnes que venen per motivacions diverses: sentimentals, descendents de catalans, o per curiositat cultural. Pocs han estat els familiars de migrants a Catalunya.

Les primeres classes de català al Casal van ser amb en Vicenç Viñas, professor de català a Girona que va proposar de venir a l'estiu a Quito per a fer-hi cursos. Ell va fer cursos de català els estius de l'any 2000 i 2001, i el 2002 ja no va poder perquè es va casar. Feia anys que es volien fer classes de català i el Casal va fer una bona campanya de difusió, amb anuncis a la premsa, de manera que va haver-hi una gran acollida, sobretot de descendents de catalans.

El novembre del 2002 en Christian Costa[↑] es va encarregar d'impartir les classes de català i ho fa amb regularitat durant tot l'any fins a l'actualitat. S'imparteixen classes de diferents nivells, tot i que per a nivells superiors es fa més difícil tenir prou alumnes. La metodologia és comunicativa, dissenyada per a aprendre a parlar català ràpidament mitjançant l'ús de materials audiovisuals i la pràctica de converses. L'agost de 2010 es va fer un primer curs infantil de català com a curs pilot.

Des de l'any 2006, a més, cada novembre s'organitzen a Quito exàmens internacionals de català amb l'aval de l'institut Ramon Llull. L'índex d'aprovat a Quito és de prop del 80%.

Cuina Catalana

Una de les principals icones de la nostra cultura és la cuina, caracteritzada per plats típicament mediterranis. No ha fet falta viatjar tan lluny per poder donar gust al paladar amb aquestes delícies, amb les olors i

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

els sabors que surten de la cuina del Casal i de les mans d'aquells que hi han col·laborat amb els seus secrets culinaris de família, ha estat possible d'alimentar el cos, les tradicions i fins i tot els vells records que porten aquests aromes.

La gastronomia catalana ha estat un dels principals atractius per a les persones que gaudeixen de la bona taula. Des dels inicis del Casal s'han organitzat àpats en els quals s'han descobert talents culinaris, com ara en Francesc Dalmau, que durant tants anys ha col·laborat amb la preparació de la seva especialitat: la paella. Ell va guanyar un concurs de paelles, plat que sempre serà el gran protagonista, però tampoc ens hem privat de tastar d'altres delícies, com les truites que es van preparar en el marc del Festival de Truites del 1996.

Però no només hem degustat menjars salats, si no també de dolços, per exemple amb els famosos panellets de Tots Sants. Aquí cal esmentar la Kattia Barros, que de fa anys ens demostra la seva excel·lència en la reposteria.

La primera professora de cuina catalana va ser la Pilar Cabo[↑], però també s'ha comptat amb famosos de la gastronomia catalana, com Carme Puigvert, enviada per la Generalitat de Catalunya; ella era experta sobretot en cuina menorquina, i una de les seves grans especialitats era la “caldereta de llangosta”.

Posteriorment, el 2006, sota l'impuls de la Montse Vela[↑] es va tornar a fer un curs de cuina,¹⁵ però quan els cursos van arrancar amb força va ser el 2007 amb l'incansable Jordi Bautista, que va fer-ne molts durant la seva estada a Quito. A la seva marxa en Dan Pérez[↑] va agafar-ne el relleu.

La revista Barretina

El Butlletí Oficial del Casal Català de Quito es publica des de l'any 1993. Es tracta d'una revista que ha mantingut informats a socis, amics i públic

¹⁵ Aquest curs va comptar amb la col·laboració d'en Xavier Amigó i d'en Jordi Preckler, entre d'altres.

en general i que, quant a forma i contingut, ha evolucionat amb el Casal, i ha tingut diverses etapes, de més i menys periodicitat. En Jaume Bo-
guñá↑, en Carlos Viñas↑, en Marc Pujol↑, en Jaume Seguí↑, en San-
tiago Preckler↑, la Maria José Escarcellé↑ i en Christian Costa són
algunes de les persones que se n'han encarregat al llarg dels anys.

Ràdio: La Rambla de Catalunya

Aquest programa radiofònic és a l'aire des de mitjans de 2010, gràcies
a l'impuls de Maria José Escarcellé i a través de les ones de Radio Cocoa,
de la Universitat San Francisco de Quito. Conduït per la Maria José i en
César Guadalupe, és un programa de cultura i varietats sobre Catalunya
que s'emet els divendres de 3 a 4 de la tarda. També se'n poden baixar
els podcasts per internet.

Relacions institucionals i trobades internacionals

El Casal sempre ha tingut relacions institucionals¹⁶ excel·lents amb el
govern català, i des de Catalunya sempre s'ha vist amb respecte el nostre
Casal, com una entitat de dimensions reduïdes però dinàmica. Dins la
xarxa de Casals del Con Sud el nostre Casal és reconegut i sovint ha fet
sentir la seva veu. Quant a les administracions equatorianes, hi ha hagut
etapes de més i menys relació al llarg de la nostra història. Les relacions
amb l'Ambaixada espanyola han estat fluïdes. Per completar el pano-
rama institucional, cal esmentar així mateix la conformació el 2002 de
l'institut Ramon Llull, institució encarregada durant anys del finanç-
ament de les classes de català i amb qui el Casal organitza encara actual-
ment els exàmens internacionals cada novembre.

El suport de la Generalitat sempre ha estat determinant per al Casal.
Les quotes dels socis són importants, però és gràcies a l'ajut que ens
atorga que la nostra entitat pot continuar amb les seves activitats.

.....
16 Sobre aquesta qüestió són especialment interessants les entrevistes als presidents.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

No és estrany, doncs, que les visites de càrrecs del govern hagin sovintejat. A més, com a referent de la catalanitat a Quito, el Casal ha gaudit de la visita d'autoritats i personalitats catalanes de diferents àmbits¹⁷.

La primera visita va ser quan el novembre de 1993 es va rebre a Jaume Giné i Daví, delegat per Sudamèrica del Comissionat per a Actuacions Exteriors, que va aprofitar la seva presència per a fer la presentació de l'*Enciclopèdia Catalunya-Amèrica*¹⁸. Alguns temes conversats amb ell van ser: materials per a la biblioteca i per a l'ensenyament de català (Digui-digui), beques i estudis a Catalunya, assessoria sobre comerç i indústria a Catalunya, campanents d'estiu per al jovent, viatges de la tercera edat, ajut financer per als Casals.

Des d'aleshores han estat freqüents les visites des de Catalunya, com les del primer any del govern tripartit, en què van venir primer el Secretari de Cooperació Exterior Jesús Maestro acompanyat de la responsable de Casals, Carolina Trías, i al cap d'uns dies en Xavier Vendrell, que venia a l'Equador de vacances per a fer andinisme i que aleshores era ex-parlamentari català i secretari del Conseller Primer.

Entre les visites rebudes destaquem les de Pasqual Maragall el 1997 (aleshores encara alcalde de Barcelona), Joan Clos (2006, alcalde de Barcelona, tornant la visita a Paco Moncayo, ambdós vice-presidents de l'Organització Mundial de Ciutats), d'autoritats de la cooperació catalana (el 2006 la del director, Àlex Masllorens per a firmar el conveni amb la DINEIB, acte simbòlicament realitzat el 12 d'octubre i el 2007 la d'Andreu Felip, amb qui es va mantenir una reunió per parlar de la possibilitat de compartir local amb l'oficina equatoriana de l'agència de cooperació catalana; de la delegació del parlament el desembre del 2006, encapçalada pel seu president, Ernest Benach, amb parlamentaris com en Jaume Camps. La visita de més alt rang quant al govern català

17 Vg. presentacions d'artistes catalans a Quito (p. 26).

18 Font bibliogràfica important d'aquest llibre; disponible a la biblioteca del Casal.

va ser la del vicepresident de la Generalitat, Josep Lluís Carod Rovira, que va venir el 2009 acompanyat de Roser Claver, viceconsellera d'Afers Exteriors i de Cooperació.

D'igual manera, el Casal Català de Quito ha estat present en múltiples trobades de Casals, entre les quals destaquem la II trobada de Casals Catalans del Món, celebrada a l'any 2000 a Barcelona, la trobada de Rosario del 2001, la X trobada cultural de comunitats catalanes del con sud d'amèrica a Buenos Aires, en la qual es va donar suport simbòlic al projecte de nou Estatut presentat pel Parlament Català. El 2006 en la trobada-taller de la Plata, a l'Argentina, promoguda per la Xarxa de Casals del Con Sud i enfocada a la preparació de dirigents dels Casals en la gestió cultural, com a delegats de la Catalunya Exterior en el Congrés Nacional de la Gent Gran; el 2007 la X Trobada, del Centre Català de Santiago de Xile; el 2009 la IV Trobada de Casals d'Arreu del Món de Tarragona, i a la XI Trobada de Comunitats Catalanes del Con Sud a La Falda, Córdoba, Argentina; el 2010 el Casal va participar en la Trobada del Pla Nacional de Joventut de Catalunya, a Manresa.

Tres membres del Casal han rebut el Premi Josep Maria Batista i Roca, en Jaume Rull, en Francesc Dalmau i en Santiago Preckler. Aquest premi té per objecte reconèixer la tasca que duen a terme els catalans i catalanòfils que viuen fora de Catalunya. Els guardonats, que provenen d'arreu del món, són rebuts al Parlament i al Monestir de Montserrat. El 2005, en la premiació d'en Santiago Preckler, va tenir l'oportunitat de compartir amb Dom Agustí Maria Figueres, aleshores el benedictí de més edat de la península, amb 99 anys.

El Casal ha gaudit del privilegi de comptar amb tres becàries, la primera va ser l'Elisabet Aznar, que va venir a través del COPCA¹⁹ per a donar suport a l'organització de l'Expocatalunya del 1999. Posteriorment, en aquest cas dins del marc de les beques per a estades en comunitats

.....
19 Consorci de Promoció Comercial de Catalunya.

catalanes de l'exterior²⁰, han col·laborat amb el Casal la Montse Vela ↑, el 2006, i la Gisela Gonzalo ↑ el 2010.

Quant a les relacions institucionals a nivell equatorià, com veieu en aquestes pàgines el Casal n'ha mantingut i en manté de diverses i d'intenses per les seves activitats al llarg dels anys, com ara amb la universitat catòlica, la FLACSO i la San Francisco, amb els ministeris d'educació i de cultura, la UNESCO, el IEPI i l'IPANC, amb la cambra del Llibre, la Secretaria del Migrant, el col·legi d'arquitectes, els ajuntaments de Quito i d'Otavallo, el cinema Ochoymedio, entre d'altres.

Molt sovint les autoritats equatorianes han compartit actes amb les del Casal, entre elles Jamil Mahuat (quan era alcalde de Quito), els ministres de cultura Ramiro Noriega i Erika Silva, Ramiro González (quan era prefecte de Pichincha), la directora de la SENAMI Lorena Escuredo.

3. Altres activitats i línies d'acció

Cinema

Sens dubte el setè art és una dels millors mitjans per a difondre una cultura a la nostra època. En el Casal hi ha jugat el seu paper des del 2004, en què va tenir lloc la primera mostra de cinema català. Des del 2007 es van reprendre anualment les mostres de cinema com una de les activitats principals de la setmana catalana i ara ja es va per la cinquena. El grup de joves ha organitzat en diverses èpoques sessions de cinema mensuals al Casal; l'any 2010 van ser sessions especialitzades en el cinema de muntanya organitzades juntament amb el grup Cumbres.

20 Les beques ACC (aquest n'és l'acrònim) són atorgades per la Generalitat des de l'any 2005 per tal d'impulsar, implementar i fer el seguiment d'activitats culturals, participatives, associatives i de lleure, col·laborar en la seva dinamització i la de les xarxes de comunitats catalanes, promoure l'ensenyament de la llengua catalana i difondre el sistema universitari català.

Guitarra i d'altres cursos

Un dels objectius que el Casal s'ha marcat com a prioritari des del 2007 és esdevenir un centre cultural inserit en la vida quitenya. Una de les maneres d'aconseguir-ho és oferir cursos en diversos àmbits oberts al públic en general. Als cursos de català s'hi van unir els de cuina i, des de l'any 2008, els cursos de guitarra per a tots els nivells i edats a través d'en Benito Belduma, amb gran acollida de socis i no-socis. El 2010 s'han organitzat cursos de ioga a través d'en Marc Gallegos. En aquests darrers anys també hi ha hagut ocasionalment sessions de tallers de sardanes i d'altres danses catalanes.

Muntanya

Des de setembre de 2009 el grup andinista Cumbres, liderat per en Paül Cardenas↑, passa a funcionar a través del Casal, amb la finalitat d'impulsar les activitats respectives. Des d'aleshores l'agenda del grup Cumbres ha estat molt activa -setmanal durant gran part de l'any-; el programa sol basar-se en cicles que tenen una progressió de sortides de menor a major dificultat, i acaben amb ascensions dels grans cims equatorians. Han fet força sortides conjuntes amb el grup de joves del Casal.

Plaça Catalunya

El Casal també ha volgut tenir el seu espai en la geografia urbana de Quito, un espai que li permeti realitzar les activitats de manera lliure i oberta. Per a aquest fi, què millor que una plaça?

El 1995 es van començar les gestions amb l'ajuntament de Quito per a l'obtenció d'un lloc que fos representatiu i un punt de referència per a tots. Amb aquest objectiu es va sol·licitar als simpatitzants i socis que s'unissin a la causa i es van recollir firmes per a entregar-les a l'ajuntament com a mostra d'unió i força. Finalment, el municipi va oferir al Casal una plaça, denominada posteriorment "plaça de Catalunya", a la intersecció de les avingudes 6 de Diciembre i Río Coca. Allí s'hi van desenvolupar diverses activitats, com ara misses, concerts, la presentació de l'Orfeó Català de Santiago, i ballades de sardanes com la del 20 de

juny de 1999, en el marc del projecte “La sardana que envolta el món” amb motiu del Dia Universal de la Sardana. De totes maneres, la vida de la plaça va ser molt curta, i va desaparèixer en l'alcaldia de Roque Sevilla amb la realització de les obres de l'Ecovía.

Associació Catalana - Equatoriana de Negocis (ACEN)

L'ACEN va presentar-se oficialment l'11 de setembre del 1996 com a branca empresarial del Casal i fou membre fundador de la FEDACA, la Federació d'Entitats Empresarial d'Ascendència Catalana d'Amèrica, segons resolució del 30 de novembre de 1997²¹. La missió de l'ACEN era promoure negocis en els diversos sectors d'interès amb el propòsit d'enfortir les relacions entre Catalunya i l'Equador i els països d'Amèrica en general.

L'ACEN va néixer sota la presidència d'honor dels presidents de les dues nacions -en Jordi Pujol va enviar una comunicació escrita acceptant-la. La presentació de l'ACEN va ser sonada: al club Buena Vista, amb la presència de més de 250 assistents, entre els quals el delegat de la Generalitat, Armand Morales, i el ministre de salut i els subsecretaris de comerç exterior i de turisme per part del govern equatorià.

L'ACEN fou membre fundador de la Federació d'Entitats Empresarials d'Ascendència Catalana a Amèrica, amb seu a Santiago de Xile. Entre les activitats més importants de l'ACEN hi hagué l'organització de les fires Expocatalunya, en les quals es reunien a Quito representants de Casals i d'empreses de catalans a Amèrica. L'expocatalunya'99 va ser especialment destacada, va tenir per seu l'hotel Marriot de Quito, i es va centrar en empreses i entitats catalanes i equatorianes, amb la intervenció complementària de representants d'associacions de Mèxic, Xile, Argentina, Paraguai i d'Estats Units.

A inicis del 2000 l'ACEN i el Casal es van distanciar. Al novembre del 2002 l'ACEN amb Horitzó grup van organitzar la fira internacional de turisme

21 Sobre l'origen i les activitats de l'ACEN vg. l'entrevista a Jaume Rull (p.51).

i el 2003 l'ACEN encara va organitzar l'Expo Catalunya Internacional 2003. Totes aquestes fires van tenir un component de difusió de Catalunya, amb presentacions artístiques. El gener del 2003, l'ACEN va fer un sopar d'homenatge amb alguns invitats especials, com ara Blasco Peñaherrera, ex-vicepresident de la República, amb entrega de plaques en reconeixement a quatre socis del Casal: als socis fundadors Raul Bogunyá i Córdova, Enric Soler i García i Francesc Dalmau i Figueres; i a Xavier Pérez-Portabella i Maristany, soci honorari i cònsol ad honorem de l'Equador a Barcelona.

Exposicions i fires

Entre les activitats més freqüents del Casal al llarg dels anys hi ha les exposicions i les fires. Com a botó de mostra n'esmentem algunes: Les fires Expocatalunya de l'ACEN i el Casal van donar a conèixer la cultura catalana mitjançant exposicions i presentacions.

El juny de 1997 el Casal va presentar diferents facetes de Catalunya al centre d'exposicions Quito. Aquell programa es va poder dur a terme gràcies al suport de la Generalitat, la Cámara del Libro i els organitzadors de la fira del llibre internacional LIP. En aquell esdeveniment es va comptar amb la presència de Pasqual Maragall, aleshores encara alcalde de Barcelona.

El març de 1998 es va organitzar el Dia de Catalunya a la Feria de la Mujer; aquella jornada va incloure un festival gastronòmic, una presentació de música i sardanes i la col·lecció de litografies Presència i Vanguardia de l'Art Català. El febrer de 1999 es va fer un homenatge a Joan Brossa, amb una exposició que recollia olis, tèmperes, objectes, dibuixos i gravats de l'artista. El novembre del 2002 l'Equador va mostrar el seu potencial turístic mitjançant la Tercera Fira internacional de Turisme organitzada per l'ACEN i Horitzó grup, amb el suport de la Generalitat i Fira de Barcelona. El maig del 2003 el Casal va portar al centre cultural Benjamín Carrión de Quito l'exposició itinerant Gaudí, un univers, composta de 28 fotografies de les obres i 6 plafons biogràfics.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

Com es demostra per Sant Jordi, la cultura catalana té un vincle molt estret amb la literatura i els llibres; de fet una de les primeres activitats a la seu de la Premsa ja va ser la fira del Llibre i de la Rosa, repetida alguns anys. En una altra època, el Casal va ser convidat a participar a la fira del llibre de la universitat catòlica de Quito; durant uns anys el Casal en va ser coorganitzador i la fira va passar a dir-se altre cop del Libro i de la Rosa. Per a aquesta fira el Casal va realitzar l'exposició de 15 plafons "10 segles de lletres catalanes".

L'any 2004 es va celebrar el bicentenari del naixement de Salvador Dalí, i la Generalitat va preparar la mostra "Dalí 1904-2004", amb reproduccions de les seves obres, que va proporcionar a alguns casals. L'exposició es va presentar el novembre del 2004 a la seu de la FLACSO. El 2007 es va tornar a presentar, en aquest cas a la PUCE i a Otavalo. El 2010 s'han realitzat dues exposicions, "Los Rostros de la Migración" al Ministeri de Cultura i l'exposició "l'Èxit d'un poble: Temple expiatori de la Sagrada Família", al Museo Nacional de Arte Contemporaneo, a l'antic hospital militar de Quito, dins el marc de la Biennal d'Arquitectura.

Presentacions d'artistes catalans

La cultura catalana s'ha donat a conèixer al món per les seves contribucions pròpies en les diverses disciplines artístiques. Alguns artistes catalans, especialment del ram musical, han visitat l'Equador, amb diferents graus de vincle amb el Casal. El 1998, Josep María Camí i un grup d'escultors internacionals van participar en el I Simposi d'Escultura Monumental, invitats per l'ajuntament de Quito i el Casal els va rebre amb un gran sopar.

Han vingut diverses corals, com les que es van presentar al convent de Santo Domingo: l'agost del l'any 99 la Societat Coral i Recreativa "Lo Llobregat de les Flors", l'agost de l'any 2000 la coral Orfeo "La Lira" del barri barceloní de Sant Andreu i l'agost del 2002 la berguedana Coral Puig-reig. L'any 98 i el 2002 va venir l' Orfeo Català de Santiago de Xile. L'octubre del 2003 també va visitar el Casal la Tuna de Barcelona.

En ocasió de l'Expocatalunya, vam tenir la presència de la Núria Feliu amb el pianista Lucki Guri i del grup d'havaneres Xena-Cruañes. El 2005

va venir la talentosa mezzosoprano catalano-argentina Marisa Martins acompanyada del gran pianista nordamericà Mac Mc Lure. La seva actuació a Quito s'enmarcava en el projecte de recuperació del Teatre Bolívar. En el repertori va destacar la presentació de les famoses versions per a piano de Ravel de les *Histoires Naturelles* de Jules Renard així com obres de compositors catalans com Mompou o Montsalvatge. Com a primícia mundial van estrenar cinc cançons sobre poemes de Joan Vinoli composades per Enric Borràs, que va ser present al concert amb la seva dona.

Sens dubte, la fita més alta del Casal en aquest àmbit va ser l'organització del concert del gran cantautor Joan Isaac per la Setmana Catalana de 2010²². L'abril del 2011 va ser entranyable la visita de la Maria del Mar Bonet, que a poques hores d'arribada va compartir un sopar al Casal i va acceptar la placa de sòcia d'honor de la nostra entitat. Va venir en ocasió del Festival de Música Sacra de Quito, i va encaterinar el públic quiteny amb dos concerts en català de gran bellesa, l'un al Teatro Sucre i l'altre a la Basílica. Pel que fa als nostres cantautors, evidentment no podem oblidar-nos d'en Joan Manuel Serrat, el més conegut de tots ells i el gran embaixador de Catalunya per tota Llatinoamèrica; ell fa recitals a l'Equador amb molta freqüència.

Interculturalitat

Un dels principals objectius del Casal es la promoció de la cultura, especialment de la nostra, tan desconeguda a l'Equador. Però som part de la societat equatoriana i també és important de ser partícips de les seva cultura i promoure-la. Això ja estava molt clar en iniciatives com les fires dels anys noranta. Des de fa uns anys hi ha hagut una nova tendència en les accions del Casal, vinculada amb la idea que, per la nostra experiència com a catalans, podem fer una aportació especial quant a la sensibilitat envers la diversitat lingüística i cultural.

El maig del 2003 el Casal va col·laborar amb els “jocs florals” en quítxua i castellà de la comunitat de Charcay (Cañar), agermanada amb el poble

.....
22 Vg (p.11).

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

català d'Avià (Berguedà). L'aportació del Casal va servir per a comprar 18 premis. El 2004 el Casal va ser membre fundador del concurs literari Dia del Llibre i de la Rosa, actualment en castellà, quítxua i català. El 2007 i 2008 es van portar les sardanes a un altre racó del país. Fou a Otavalo, en ocasió de les festes del Yamor del setembre, en què gràcies a la relació de l'Elena Granja ↑ amb l'alcalde quítxua Mario Conejo es van poder fer algunes activitats interculturals i d'agermanament. Pel Yamor, sobretot membres del grup de joves van presentar sardanes i capgrossos. I a l'octubre del 2007 Otavalo fou testimoni de la mostra Dalí 1904-2004, d'una degustació de fideuà a càrrec d'en Jordi Bautista i de balls de sardanes i sanjuanitos. Durant una època vam tenir una colla sardanista incipient, i l'any 2008 el Casal era convidat a presentar les sardanes al 12è Festival internacional de Dansa de Bolívar (Carchi).

Compromís social i polític

És important que una organització s'involucri amb la realitat del seu entorn social. És per això que, dintre de les seves possibilitats, el Casal sempre s'ha fet present amb activitats que en ratifiquen la responsabilitat social. Això, tant pel que fa a l'ajut a socis, amics o catalans de pas, com a la contribució a la societat equatoriana.

El 1993 Casal va demostrar, per exemple, com amb un dinar benèfic es podien recaptar fons a benefici de l'asil d'ancians de Los Pinos. Aquell dinar fou preparat pels socis i s'hi van recollir obsequis com a donació per a sortejar-los entre la concurrència. Cal esmentar la destacada participació en la preparació dels plats per part de la Rosita Munill ↑, en Francesc Dalmau ↑, la Pilar Cabo ↑, la Montserrat Batlle i la Maria del Carmen Muntada.

El 1996 es va organitzar una Gran Paella de Solidaritat, els fons obtinguts de la qual van ser per al programa "Solidaridad que ayuda a personas necesitadas". El desembre del 1998 es van entregar al voltant de 2000 bosses de caramels per a nens de sectors marginals del Districte Metropolità de Quito. Per Nadal dels anys 2004 i 2005 també es van donar bosses de caramels als nens del projecte de vivenda social a Guayllabamba de l'associació de migrants Llaktakaru. El Nadal del 2009, a ini-

ciativa de Violeta Soledispa, el Casal va contribuir amb les mares salesianes a alegrar el Nadal dels alumnes del Colegio Santa María Mazarro -que ens van rebre amb nades plenes d'alegria-, i de nens i nenes de diverses zones marginals del districte metropolità de Quito. La contribució del Casal va consistir en bosses de caramels i xurros -donats per en Dan Pérez, amb la camioneta del qual es va fer el recorregut.

Quant a l'ajut a socis, amics o catalans de pas, ha consistit en aportacions econòmiques per a estudis o per a moments de necessitat puntual. Més d'un cop el Casal o els seus membres han ofert l'ajut solidari a catalans amb problemes a l'Equador²³. Cal destacar que el 1995 es va organitzar el projecte denominat Anyorança per a facilitar viatges a Catalunya a compatriotes que feia temps que no trepitjaven la nostra terra.

En el mandat d'en Ferran Cabrero, el Casal ha augmentat el seu compromís polític, no partidista, amb Catalunya i l'Equador, i el 10 de juliol de 2010 es va sumar a les protestes massives davant la sentència del Tribunal Suprem Espanyol contra l'Estatut d'Autonomia català i va convocar a una concentració davant l'ambaixada espanyola. En ocasió de la Diada de la Catalunya Exterior del 2011 va cedir l'espai per a que la plataforma Equador Decideix, constituïda a Quito i Guayaquil, organitzés un referèndum simbòlic sobre la independència de Catalunya. A nivell de política equatoriana, el 26 de maig del 2010 el Casal va convocar els principals líders indígenes del país a un concorregut taller sobre la nova llei d'ordenació territorial²⁴, i va compartir amb ells l'experiència catalana al respecte.

23 En aquest aspecte, van ser emblemàtics personatges com "el fugitivo".

24 El títol del taller va ser: *La autonomía indígena y el desafío del COOTAD, discusión sobre su efectiva implementación a la luz de la experiencia de Cataluña.*

PART II

En aquesta part del llibre fem un petit homenatge a persones que han posat el seu gra de sorra per aixecar el Casal. Malauradament, no ens ha estat possible incloure-hi a tothom. Famílies com els Casals, Cobo, Carbonell, Pagès-Coba, Pacheco (com l'Enric), Bascompte, Herrera i persones com la Fernanda Albornoz, en Marco Barrionuevo, en Juli Cabezas, la Teresa Candini, la Marcia Calderón, en Lucas Duane, la Laura Faendrich, el Carlos Gómez, la Zhintia Hallo, en Gaetà Lapointe, l'Andrés Martínez, el José Molina, el Christian Muñoz, la Rocío Villegas -secretària del Casal tot el mandat de l'Antoni Teixidor-, el Ferran Gelis i la Rita, l'Antoni Carreras, l'Enric Macarvilla, la Montserrat Rovira, el Xavier Vives, la Maritza Ulloa, i la Maritza Segura, entre tants d'altres, han estat figures imprescindibles que no volem deixar de recordar i que, de ben segur, tindrem l'oportunitat d'incloure en una propera edició.

PERSONES REPRESENTATIVES

Gemma Abadal

Nascuda a Barcelona, el 14 Agost de 1975, hi va viure fins que va conèixer un grup d'equatorians i l'estiu del 2000 va decidir d'anar a passar les vacances a casa d'aquests amics, a Ibarra. Li va agradar tant que del mes que s'hi havia de quedar se'n van fer tres. Sis mesos després, va tornar un altre mes, però ja amb intencions de veure les possibilitats de quedar-s'hi a viure.

El 2001, finalment, va venir ja sense data de tornada. Primer va estar entre El Carchi i Ibarra, després es va traslladar a Quito, on les opcions de feina eren més fàcils (és fisioterapeuta). A Quito, a través d'un nordamericà, en David, va conèixer en Christian Costa i la Sílvia Guerra, que la van portar al Casal Català. Ràpidament va començar a ser una habitual de les trobades setmanals dels dimarts, es va anar involucrant amb el Casal, i va formar part de la junta (d'ella i de la Fernanda Albornoz nasqué la primera iniciativa de carnet de soci amb avantatges). El desembre del

2004, tot i que li va costar molt prendre la decisió, va tornar a Barcelona, on actualment han posat un centre de fisioteràpia i teràpies naturals junt amb la Fernanda, amiga de Quito i també sòcia del Casal quan hi vivia. Enamorada d'Equador, no perd el vincle amb els amics d'aquí, i té el cor dividit entre Catalunya i aquest meravellós país. Qui sap on acabi en un futur, ens diu.

Rubén Alarcón

Va néixer a Quito el 2 de gener de 1939. Havia estudiat alguns anys a les Escoles Pies de Balmes, quan el seu pare va ser Cònsol d'Equador a Barcelona. Del 1957 al 1963 va tornar a Catalunya, concretament a Terrassa, a estudiar-hi Enginyeria Tèxtil. Es va casar amb la Pilar Cabo, catalana, i van viatjar a Quito per establir-s'hi definitivament.

Juntament amb la seva esposa Pilar i amb altres catalans (Jordi Castells, Enric Soler, Santiago Preckler, Raúl Boguñá, Marcel Carbonell), organitzava reunions informals al Centro Español. Tanmateix, no s'hi acabaven de trobar a gust i van engrescar-se a fundar el Casal Català. D'aquella època, en destaca l'entusiasme que van posar en l'impuls d'aquesta nova institució.

Maria Antònia Arnau

Va néixer el 27 de juny de 1948 a Barcelona, concretament, al barri de Gràcia. Al cap de prop de 40 anys de treball al col·legi de metges de Barcelona, va negociar una prejubilació i va venir a viure a Quito l'agost de 2006, perquè les seves activitats solidàries l'havien vinculada estretament amb els migrants i els pobles indígenes de l'Equador. Per motius de salut, quatre anys després, l'agost de 2010, ha tornat a instal·lar-se al seu barri natal de Gràcia.

Es coneixia des de fa anys amb en Christian Costa, qui la va acostar al Casal. Els "Pa amb tomàquet" eren per ella un moment de reunió amb gent catalana i valorava molt positivament el canvi de format d'aquestes trobades, amb la incorporació de xerrades sobre temes enriquidors. El darrer any abans de marxar, va formar part de la Junta.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

A Quito va fundar el Centre Cultural Pachakamak, obert als moviments socials alternatius de la ciutat. Recorda amb nostàlgia la casa on va viure: gran, amb jardí i on hi vivien la Lluna, la seva gosseta, la Leo i la Lila, les gates, a les quals podia parlar en català, quítxua o castellà... que sempre l'entenièn.

Jordi Bautista

Va néixer el 10 de març de 1966 al barri de la Barceloneta de Barcelona, un barri en el seu moment obrer i ple d'activitat. La platja va ser per ell un espai de vida.

El 2006 va arribar a Quito per amor: la Rosa, la seva companya, s'hi traslladava per treballar en un projecte de cooperació a Sigchos i el Jordi no va voler quedar-se a Barcelona. Així, va col·laborar amb el treball de la Fundació Don Bosco amb nens del carrer i amb d'altres projectes. Tenia previst viure a Quito uns mesos i s'hi va quedar 3 anys.

Va conèixer el Casal per la necessitat de veure un Barça-Madrid. Va pensar que al Casal es projectaria el partit, s'hi va presentar i va trobar-hi el Christian Costa fent classe de català. A poc a poc es va anar engrescant amb les activitats del Casal. Va arribar-hi en un moment de canvi generacional i de Junta. Com a membre de la nova Directiva, va aportar moltes idees, amb l'objectiu de donar a la institució una identitat i projecció cultural, lúdica i d'acollida per la comunitat catalana. Veu l'entitat com un espai de referència per Catalunya i de vincle entre els equatorians i els catalans, donada la nombrosa immigració equatoriana al nostre país.

Com a voluntari del Casal, va fer de tot: cuinar, arxivar documents, penjar quadres, preparar l'Onze de setembre i la Diada de la Catalunya Exterior... Ara a Barcelona, quan li arriben convocatòries d'activitats del Casal, sent un enyorament bonic, per la feina que fa l'entitat i per les persones amb qui va compartir tants moments.

Esther Bermejo de Crespo

Va néixer un 26 de novembre a Barcelona. Per motius laborals del pare, el 1951 va instal·lar-se a l'Havana amb la seva família. Durant la Revolució Cubana van tancar la Universitat on estudiava i va obtenir una beca per cursar el Professorat de Francès a París, on va conèixer el seu futur marit, l'Hernán Crespo, que estudiava a École du Louvre.

L'una a l'Havana i l'altre a Quito, es van escriure cartes durant anys fins que, el Nadal de 1960, l'Esther va venir a l'Equador a conèixer la família de l'Hernán. Un any després es casaven a l'Ermida dels Catalans de l'Havana. Es van instal·lar a Quito i van tenir dos fills, que ara viuen a Barcelona i a Idaho, respectivament.

Després d'impulsar la creació dels Museus de l'Equador i la restauració de nombrosos monuments, l'Hernán Crespo es va traslladar amb la família a l'Havana, de 1988 a 1995, en motiu del nomenament com a Representant de la UNESCO a l'Havana i, posteriorment, com a Representant de Cultura de la UNESCO per l'Amèrica Llatina. Els següents cinc anys van viure a París, on l'Hernán Crespo fou Director de Cultura de la UNESCO.

Des del 1961, l'Esther és professora de francès a la Pontificia Universidad Católica del Ecuador. Ha estat Directora del Departament de Francès durant 14 anys i Directora Acadèmica Associada d'Investigació durant 3 anys.

L'Esther apareix al Diccionari de Catalans a l'Exterior i és que, tant ella com els seus pares, han estat sempre molt vinculats a la comunitat catalana a l'Exterior: primer, a la Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya de l'Havana i, després, al Casal Català de Quito. Des del 2009 és vicepresidenta del Casal.

Raúl Bogañá

Va néixer el 20 novembre de 1938 a Barcelona. El 1950, quan ell tenia 12 anys, va morir el seu avi i la família va decidir migrar a Amèrica. Van dirigir-se a Quito, perquè l'àvia era equatoriana.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

Cap a l'any 1984, en Jordi Castells el va convidar a anar un vespre al Centro Español. Allí es va trobar amb altres catalans i va assistir amb regularitat a les seves reunions. Uns anys més tard, aquell grup de catalans va fundar el Casal Català de Quito en el terreny cedit per en Francesc Dalmau. Donada la seva activitat professional, la família Boguñá va aportar materials de construcció: camions de sorra, totxos, bigues, etc.

Té un record entranyable de la seva participació al Casal Català -va ser-ne tresorer durant molts anys, des del mandat de l'Enric Soler al de l'Antoni Teixidor. Manté una magnífica amistat amb els socis amb qui va compartir tants moments.

Jaume Boguñá

Va néixer a Quito el 22 de febrer de 1964, de pare català i mare equatoriana. Diu sentir-se més català que equatorià.

Abans que existís el Casal com a institució, assistia a les reunions informals de catalans, sobretot de gent gran, que més tard es formalitzarien en el marc d'una associació. De fet, juntament amb el seu pare i altres catalans, va impulsar la creació del Casal Català de Quito. Quan tenia uns 23 anys, va redactar els primers estatuts de l'entitat i ideà La Barretina. Va ser Secretari del Casal en el mandat d'Enric Soler, de qui en destaca la importància per al Casal, per l'entusiasme, dots d'organització i obertura als joves.

Va impulsar com a soci el Colegio Ecuatorianocatalán, iniciativa que no va fructificar.

Pilar Cabo

Va néixer a Barcelona un 8 d'agost. Va conèixer per casualitat el seu marit Rubén Alarcón, equatorià, quan ell estudiava a Terrassa. Es van casar i van establir-se a Quito.

Recorda, com si fos avui, les primeres reunions de catalans al Centro Español, creat, de fet, per catalans. Tanmateix, no s'hi trobaven gaire bé i

van decidir formar una nova institució, amb seu en un espai cedit per la família Dalmau. Remarca que la creació del Casal Català va venir donada per les circumstàncies al Centro Español, aquells catalans no van treure la idea de cap altre Casal.

Va ser la primera professora de les classes de cuina catalana. Com a membre de la Junta, donava un cop de mà en tot allò que era al seu abast. Per exemple, en l'organització de la diada de Sant Jordi i la Mare de Déu de Montserrat que, fa molts anys, s'havia celebrat al pati de l'actual Universitat SEK, al costat de la Basílica de Guápulo. Destaca que la consolidació del Casal ha estat fruit d'un treball de molts anys.

Marcel Carbonell Henrich

D'Esplugues de Llobregat, va néixer a Barcelona el 3 de juliol de 1936, i va marxar cap a l'Equador perquè un germà havia conegut una noia equatoriana a Espanya i s'hi va casar. Després de la mili, amb 24 anys, va anar a visitar-lo, es va enamorar de la que després seria la seva esposa, la Glòria, i ja es va quedar aquí. Va arribar el 26 de juny de 1960 i es van casar al cap de 3 anys. Tenen 4 fills i una filla, l'última, que viu a Màlaga -ells cada any hi passen una temporada.

Empresari de mena, la seva primera feina va ser d'administrador del restaurant del Quito Tennis, del 61 al 73; ho va anar compaginant amb feina de majorista de Coca-Cola, lloguer de vaixelles, i d'altres. Des del 1973 va ser administrador del restaurant del Centro Español, que amb ell va ser molt exitós, la gent feia fila per menjar-hi. Després va administrar també el Mesón de los Caballeros, actual Rincón de Francia, i va passar a ser l'administrador d'un local de Supermaxi, el Multicentro, durant 15 anys. Mentrestant va posar la panificadora Maxipan, que actualment serveix la major part del pa i la reposteria de la cadena Supermaxi i té més de 100 empleats. És una indústria moderna i modèlica -l'han vinguda a visitar des d'altres països llatinoamericans-, amb 3 plantes, ultracongeladors, consultori mèdic, laboratoris.

Respecte al Casal, ens explica que la idea va sorgir d'una conversa amb en Jordi Castells el 1987, en la qual ell li va proposar d'establir un lloc

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

per a poder reunir-se i parlar-hi català (justament havia de ser el Madridón, un local al costat de la plaça Grande). En Jordi li va dir si més aviat no feien un Casal Català. En Marcel no hi estava d'acord, perquè la seva idea era un espai de lleure, no alguna cosa que impliqués massa obligacions organitzatives, però van decidir convocar els catalans a una reunió al Centro Español i allà es va decidir de fer un Casal. Aquella sessió la va presidir en Marcel. Des d'aleshores va funcionar el Casal com un grup dins del Centro Español. Recorda en Xavier Llorca com un dels presidents d'aquella època, i al Jordi Castells com el cor del Casal. És clar que des d'abans ja es reunien els catalans per a celebrar la Mare de Déu de Montserrat, aquelles reunions havien estat molt impulsades per en Jordi Castells i l'Ismael Bermejo, pare de l'Esther Bermejo. I s'havien fet al convent de Guápulo, mitjançant uns capellans, els germans Baylach, parents d'en Jordi Castells, que exercien a l'Equador i feien la missa en català. Algunes activitats eren les sardanes -ell és un gran sardanista-, sorteigs, pubilla...

Al Centro Español, que l'havien fundat catalans els anys 50 (Òscar Artigas), ell hi va exercir tots els càrrecs menys el de president. Però explica que els catalans van començar a sentir-s'hi a disgust per l'actitud d'algunes persones, que es molestaven quan parlaven català entre ells, i que quan en Francesc Dalmau va oferir el seu terreny per a que s'hi fes la seu del Casal, no s'ho van pensar dues vegades. Per a la seu del Casal a la Premsa tots hi van aportar, recorda que ell hi va ajudar amb la instal·lació elèctrica i les portes. Evoca amb molta tendresa l'època del Casal d'en Jaume Rull, perquè hi havia uns vuit matrimonis molt implicats amb el Casal, amb molta unió, entre els quals recorda en Jordi Castells, l'Enric Soler -molt bo, entusiasta-, els Boguñá, l'Eduard Muntadas, la Montserrat Batlle -andorrana casada amb el Pepe Pinargotí-, en Francesc Dalmau, l'Enric Pacheco, en Joan Rovira, en Francesc Roquet, els Preckler, en Teixidor, en Carlos Gómez. Recorda que els concursos culinaris, com ara el de truites, van donar molt de resultat, perquè totes les famílies hi aportaven el seu plat i es posava una quota per a pa i vi de cartró.

Paúl Cardenas

Nascut a Guaranda, el 14 de març de 1973. Va estudiar Dret -és advocat-, però aviat es va dedicar al comerç familiar, una ferreteria. Va aficionar-se a la muntanya després d'una sortida al Cotopaxi amb un grup muntanyista. Hi va ingressar i a poc a poc va ser ell el que organitzava les sortides. En Ferran Cabrero es va incorporar al grup arran d'una sortida al Cayambe. El 2009, quan va ser president del Casal, el Ferran va proposar a tot el grup andinista Cumbres de funcionar a través del Casal Català. Des d'aleshores en Paúl s'ha anat vinculant al Casal i ha ofert un programa amb sortides setmanals de muntanya gairebé durant tot l'any. Han fet algunes sortides en col·laboració amb el grup de joves del Casal.

José Costa

Va néixer a Quito el 5 juliol de 1983. Els avis per part de pare i l'avi matern són catalans. Ha estat vinculat al Casal des de petit, en companyia de la seva família. Parla el català, que ha après a casa i a les classes del Casal. Ha viatjat dues vegades a Catalunya i li agradaria anar-hi a estudiar o treballar en un futur.

Christian Costa-Woith

Va néixer el 20 d'octubre de 1969 a Girona, fill de pare català i mare alemanya, ambdós dedicats a les llengües (són traductors literaris al català o a l'alemany i coautors d'alguns diccionaris com el català-alemany de la Gran Enciclopèdia Catalana).

Després de llicenciar-se en Física, va fer de voluntari en un camp de treball en comunitats indígenes al voltant del Puyo. Li va agradar molt, i al cap d'uns anys no va desaproveitar l'oportunitat d'organitzar viatges de turisme solidari a l'Equador els mesos d'estiu, per al grup Amazònia de Sodepau. Aquests viatges el van anar vinculant al país i la coneixença de la seva futura esposa, la Silvia Guerra, encara més. Viu a l'Equador des de l'any 1999 i es van casar amb la Sílvia el 2002. Tenen dues filles, l'Alba i la Mar.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

La primera relació d'en Christian amb el Casal va ser fer-se càrrec de l'estand d'informació de l'entitat a l'Expcatalunya 1999, una feina que li va proposar l'Elisabet, la becària que va estar ajudant a organitzar la fira i companya de pis. Des d'aleshores s'hi va anar integrant progressivament i ha estat membre de les juntes des de les presidències de l'Antoni Teixidor. És el professor de català del Casal des del 2002: amb ell van començar les classes regulars. El 2004 va ser l'iniciador del concurs literari Dia del Llibre i de la Rosa, actualment en castellà, quítxua i català.

Francesc Dalmau

Va néixer a Bàscara (Alt Empordà) el 1927. Industrial de formació, el 1956 es traslladà a Santa Elena, després a Guayaquil i, finalment, a Quito. Durant sis anys restà a Santo Domingo de los Tsáchilas, on treballà a la hisenda del seu oncle, anomenada Bàscara. Casat amb l'equatoriana Inés Cobo, es traslladà a la hisenda ramadera San Cristóbal, propietat del seu sogre. Més tard, tots dos s'establiren a Quito amb els fills i el 1972 comprà la indústria de cautxú Arte en Caucho F. Dalmau F., que té molt de pes dins el seu ram²⁵.

Actual president honorífic del Casal, en Francesc Dalmau és una figura clau en la història de l'entitat. A més de ser-ne membre fundador, va cedir part de casa seva, a l'Avinguda de La Premsa, per donar seu a l'entitat, a més d'aportar amb materials per a la construcció del local. Fou guanyador del premi a la millor paella en diverses ocasions. Va rebre el Premi Batista i Roca per la tasca en pro de Catalunya feta a l'Equador.

Ramiro Diez

Nascut el 1950 a Medellín (Colòmbia), va exercir-hi d'economista, professió a la qual es va dedicar fins que va arribar a l'Equador el 1990. Periodista i escriptor -i gran lector-, ha col·laborat amb diverses revistes i diaris d'Equador i de l'estranger sobre diferents temes: escacs, ecologia, etologia, història, cultura, ciència. Ha estat director i conductor de pro-

25 *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. 4 vols. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1992.

grames de televisió en diversos canals. Actualment, i des de fa força anys, condueix el programa radiofònic diari *Con Cierta Sentido*, d'àmplia audiència i a través del qual fa una importantíssima tasca de difusió cultural. Gran catalanòfil -ha tingut molts amics catalans o relacionats amb Catalunya, com en Lluís Vilanova, la Sònia Jaramillo-, és soci del Casal des del 2007 i sempre ha estat obert a col·laborar-hi, com ara amb entrevistes o amb el concurs literari (com a jurat i en la difusió). En el seu programa hi ha una gran presència de música catalana, especialment dels cantautors de la Nova Cançó: Joan Isaac, Lluís Llach, Serrat... La darrera gran iniciativa seva en favor de la cultura catalana és la donació durant mesos –fins a que el Casal aconseguessi finançament– dins de la seva iniciativa de ràdio per internet, *Radio la vida*, d'un canal de 24 hores de música en català (voces en catalán) al costat dels canals de música francesa i italiana.

María José Escarcellé

Va néixer el 12 de maig de 1988 a Quito. Filla de Joaquim Escarcellé, català, i Violeta Soledispa, equatoriana. Va vincular-se al Casal per les classes de català i juntament amb la seva mare la Violeta van anar participant progressivament en les activitats de l'entitat. Des del canvi al local de La Floresta i la secretaria de la Violeta, el Casal ha estat la seva segona llar. És membre molt activa del Grup de Joves, en representació del qual ha participat en diverses trobades, a Catalunya, Argentina i Xile. Actualment, està a càrrec del Programa de ràdio "La Rambla de Catalunya". És coautora d'aquest llibre.

Amadeu Gimferrer

Va néixer el 13 de desembre de 1964 a Barcelona. Va instal·lar-se a Quito el 1998, després de casar-se amb una equatoriana.

El 2003, una casualitat va fer que conegués el Casal Català. Tenia un negoci, un rentador de cotxes, que es deia Catalunya. La filla de la família Boguñá va anar-hi a rentar el seu cotxe i li va dir que el seu pare també era català. Poc després va rebre una trucada d'en Raül Boguñá convidant-lo a formar part del Casal.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

A banda de participar en les diferents activitats organitzades per l'entitat, va ser cobrador de les quotes de socis els anys 2004 i 2005. Recentment (2010), ha reprès aquesta activitat.

Javi Gómez

El Javi va néixer el 3 de desembre de 1981 a Barcelona. Es va traslladar a Quito el març de 2010, amb la seva companya Gisela Gonzalo, becària ACC 2009.

Fou membre del Grup de Joves del Casal i la seva activitat preferida foren les sortides a la muntanya amb el Grupo Cumbres. A més, participà com a voluntari de diferents activitats del Casal: impulsà la creació del web i la capacitació en tecnologia per als membres de l'entitat.

Rosa González

Va néixer un 8 de març a Barcelona. S'establí a Quito el març de 2008 per un període de 4-5 anys, com a Consellera de Comunicació i Informació pels Països Andins de la UNESCO.

De seguida va saber de l'existència del Casal Català, a través del Concurs Literari del Dia del Llibre i de la Rosa, del qual UNESCO i el Casal en són coorganitzadors. A més, en Santiago Preckler, president del Casal en aquell moment, la va contactar per convidar-la a un "Pa amb tomàquet". Des d'aleshores, ha estat compromesa amb l'entitat com a membre de la Junta Directiva. En els darrers anys s'ha fet càrrec, amb èxit, de l'organització del Cicle de cinema català, en el marc de la Setmana Catalana.

Considera que la funció que compleix el Casal és molt important: a més a més de difondre la cultura catalana a l'exterior, ens fa sentir com a casa, oferint un ambient familiar, senzill i agradable.

Gisela Gonzalo

Va néixer a Tarragona el 30 d'abril de 1982. Va ser la becària ACC 2009 al Casal Català de Quito. Entre els projectes impulsats per la Gisela al Casal hi ha la creació del web i de les xarxes socials del Casal (Facebook

i Twitter), la Mostra de Cultura Catalana en motiu de Sant Jordi i la dinamització del Grup de Joves. També va realitzar la catalogació del fons bibliogràfic de la Biblioteca del Casal i és coautora... d'aquest llibre!

Elena Granja

Va néixer el 25 de març de 1962. Filla i néta de catalans, va néixer a Valladolid per accident. Per motius laborals, la seva família es va traslladar a Quito quan l'Elena tenia 4 anys. El seu pare va morir 11 anys després: van pensar en tornar a Catalunya, però les germanes de l'Elena havien format la seva nova família a l'Equador, i s'hi van establir de forma permanent.

Amb el Casal, s'hi va relacionar fa uns 20 anys, però se'n va desvincular quan va ser mare. L'abril de 2007 va tornar-hi, coincidint amb l'entrada del nou President, Santiago Preckler. Com a membre de la Junta Directiva, es va dedicar a l'entitat en cos i ànima. Per exemple, va impulsar la presència del Casal Català a les Festes del Yamor d'Otavallo. També destaca la seva participació a la 4a Trobada de Casals Catalans d'arreu del món, a Barcelona, després de la qual i juntament amb en Santiago Preckler, va establir molts contactes pel Casal a Catalunya.

Silvia Guerra

Va néixer el 16 de maig de 1969 a Quito. És enginyera politècnica. El primer apropament a Catalunya va arribar per la seva afició a Joan Manel Serrat. En aquell moment, ni tan sols sabia que aquella llengua estranya era la catalana. Anys més tard, es va casar amb un català, el Christian Costa, i va voler aprendre la seva llengua. A poc a poc el català va passar a ser la llengua d'ús quotidià a la casa, i ara el parla amb les seves filles, l'Albeta i la Mar.

L'any 2000, quan estaven de nòvios amb en Christian, ell la va portar als dimarts de pa amb tomàquet. La primera impressió no va ser gaire bona, perquè es criticava molt l'Equador i trobava a la gent massa tancada, però a poc a poc s'hi va començar a sentir bé. Recorda sobretot

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

a dues persones que la van fer sentir benvinguda, l'Antoni Teixidor - que els acostava a la casa cada dimarts amb el cotxe- i en Marc Pujol.

Amb el temps, es van anar engrescant i el Christian va convertir-se en vocal i professor de català del Casal i la Sílvia en la Tresorera. Ho ha estat, de forma intermitent, en els mandats d'Antoni Teixidor, Santiago Prec- kler i Ferran Cabrero.

Josep Herreros

Va néixer el 19 de juny de 1972 a Barcelona, però sempre ha viscut a Terrassa. Va traslladar-se a Quito el febrer de 2010 per motius de feina, com a Cap de la Unitat de terreny de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats a Quito. Amb l'ACNUR ha treballat als Balcans (Albània i Kosovo) i a l'Amèrica Llatina (Guatemala, Colòmbia i Equador).

A banda de gaudir molt de la seva feina, participa en el Casal des de la seva arribada a Quito, perquè hi troba un espai d'enllaç amb el nostre país i per seguir el Barça, la seva passió. És membre de la Junta Directiva des del juny de 2009. Té un vincle fort amb Quito, la ciutat que l'acull: el 2010 la seva filla Maria hi va néixer!

Fernando Machado

Va néixer a Quito el 25 de febrer de 1972. Es va vincular al Casal des del 2001 per en Marc Pujol, aleshores company de feina al Produ- banco, que el va invitar a un dimarts de pa amb tomàquet. Va comen- çar a anar amb ell cada dimarts al Casal i a involucrar-s'hi. Va entrar a la junta de l'Antoni Teixidor, en la qual va exercir de secretari i de vocal. Va fer de tot al Casal, des d'encarregar-se del pa amb tomàquet a pa- rrrillades - fins i tot va fer de Sant Jordi en l'obra de teatre del 2006! Va formar part també del grup de joves i amb ells va estar en la jornada d'ajut als damnificats per l'erupció del Tungurahua, entre d'altres ac- tivitats. El 2007 va accedir a una beca per a un màster a Catalunya i s'hi va estar 2 anys.

David Manzano

Nat a Barcelona el 18 de novembre de 1983. Economista graduat a la universitat de Barcelona, està cursant un MBA a l'IDE Bussines School. El Nadal del 2010 ha posat un petit local de venda de patates a la malaguena a Quito. Porta 3 anys vivint a l'Equador, està casat amb la Gabriela Padilla, quitenya, li agrada l'Equador, s'hi sent còmode, n'admira la natura. Ha participat en el Casal donant suport al grup de joves, impulsant activitats com per exemple el joc de trivía o les sessions de cinema.

Margarita Miró

Va néixer un 3 de desembre de 1952 a Asunción, el Paraguai. Descendent de catalans, poetessa, artista polifacètica i gestora cultural, la Margarita Miró va arribar al país per treballar com a directora de l'Institut de Patrimoni Natural i Cultural (IPANC) del Conveni Andrés Bello. Va entrar en contacte amb el casal a través del concurs literari -va coincidir amb una reunió del comitè organitzador a la UNESCO-, va fer entrar l'IPANC com a entitat organitzadora del concurs i va involucrar-se molt activament amb el Casal durant el període 2007-2010. Tot i que ja va retornar al Paraguai, queda el seu record inesborrable.

Rosa Munill

La Rosita va néixer el 28 d'agost de 1915 a Barcelona. Casada amb el tècnic tèxtil Víctor Pacheco Moral, van emigrar a l'Equador fa més de 50 anys. Primer, a Guayaquil i més tard a Atuntaqui. Ha estat mestressa de casa i venedora de llibres de Salvat Editores.

Coneguda com "la pubilla", és tota una institució al Casal; infaltable per Sant Jordi fins fa ben poc, sempre amb el seu vestit típic i ballant sardanes. De gran vitalitat, va ser una alumna assídua dels cursos de cuina d'en Jordi Bautista.

Gabriela Padilla

Nascuda a Quito, l'11 de març de 1978, és arquitecta, graduada a la Universitat Catòlica de Quito. Del 2006 al 2007 va cursar una maestría en disseny interior a l'Escola Superior de Disseny ELISAVA de Barcelona. Té el seu propi estudi d'arquitectura i interiorisme anomenat ESPAI.

Casada amb en David Manzano, va entrar en contacte amb el Casal i Catalunya fa 8 anys a través de l'estand de la nostra entitat a la fira del llibre de la Universitat Catòlica. A partir d'aleshores va rebre classes de català i es va anar involucrant amb el Casal: va venir als pans amb tomàquet, es va fer sòcia, va rebre classes de cuina... Entre moltes d'altres activitats, ha donat suport al grup de joves i va participar en la trobada Catalunya per a Joves del 2005.

Isabel Pérez

Va néixer un 3 de desembre a Lorca (Múrcia). Quan tenia 3 anys, es va traslladar amb la seva família a Barcelona, ciutat que l'enamora. Diu sentir-se absolutament catalana i cada any viatja a Catalunya a visitar els seus.

Quan tenia 21 anys, va viatjar de vacances a l'Equador. Tenia previst quedar-s'hi un mes, però li va agradar tant que va allargar la seva estada 15 dies més. L'amor va fer que s'instal·lés de manera permanent a l'Equador.

A través d'uns amics va conèixer el Casal Català de Quito, quan l'Antoni Teixidor n'era President. Li va agradar l'ambient de l'entitat, va fer amistats i, sense fer el propòsit, s'hi va comprometre força. Va ser Vicepresidenta del Casal durant uns 2 anys, coincidint amb la recta final de la Presidència de l'Antoni Teixidor. Recorda que van treballar molt.

Pensa que el Casal fa una tasca molt important i li agrada el nou rumb que ha pres l'entitat darrerament.

Dan Pérez

Va néixer el 2 gener de 1980 a Barcelona. Es va instal·lar a Quito el maig de 2009, amb la Gabriela Paz y Miño, periodista equatoriana, amb qui està casat i va conèixer a Madrid. La Karen Preckler, filla d'en Santiago Preckler i amiga de la Gaby, li va parlar del Casal Català.

En el poc temps que fa que està establert a Quito, ha aportat al Casal la seva traça als fogons, com a professor dels cursos de cuina i oferint els seus serveis de càtering per esdeveniments diversos. També ha posat el seu gra de sorra en altres activitats, com la revetlla de Sant Joan 2009 i l'obra social de l'entitat, el desembre del mateix any.

Matilde Plaza

Va néixer el 14 de març de 1960 a Guayaquil. Per motius econòmics, emigrà a Barcelona el desembre de 1999. El juliol de 2007 retornà a l'Equador, mantenint vius els seus llaços amb Catalunya: l'experiència vital, la relació intercultural, els nexes sentimentals. Gran cuinera, a Quito va posar el cafè-restaurant "4 gatos", inspirant-se en el famós local modernista barceloní.

Va conèixer el Casal a través del seu amic Christian Costa, qui la va convidar a un "Pa amb tomàquet". Membre de la junta d'en Ferran Cabrero, va involucrar-se fortament amb el Casal i durant un any es va fer càrrec de l'activitat del "Pa amb tomàquet", que gràcies a la seva gran sensibilitat i do per la cuina va fer un salt qualitatiu importantíssim.

Marc Pujol i Maragall

Va néixer a Barcelona el 25 de gener de 1967. Va arribar a Quito el novembre de 1988 per negocis i s'hi va establir permanentment. Conegué el Casal Català per casualitat, quan el Sr. Raúl Boguñá va comprar-se un cotxe a l'empresa on treballava el Marc. A poc a poc, es va anar vinculant amb l'entitat i en va ser vicepresident durant 4-6 anys. En aquella època va ser un membre activíssim del Casal i va col·laborar en totes les seves activitats. Pensa que el Casal Català té una funció fonamental en donar a conèixer Catalunya i el fet diferencial català arreu del món.

Jaime Seguí i Font

Nat a Barcelona el 23 d'octubre de 1958. Va arribar a Sudamèrica el 1993, primer va residir a Lima (Perú), el 1995 va anar a viure a Bogotà i a Cali (Colòmbia) i l'any 2000 va venir a l'Equador, concretament a Quito, ciutat on resideix fins a l'actualitat.

Tècnic de color en arts gràfiques, va ser secretari del casal des de l'any 2001 al 2005, en el mandat de l'Antoni Teixidor. Director de la Barretina, la revista del Casal, del 2002 al 2005, va fer-ne el canvi de format, sortia bimensualment i era a tot color.

Del 2005 al 2010 ha estat president del Consejo de Residentes Españoles, CRE, i actualment és membre del CRE (Quito) i conseller suplent del Consejo General de la Ciudadanía en el Exterior.

Daniel Solano

Va néixer a Quito el 24 de març de 1981 i ens va deixar sobtadament un 18 de juny de 2007, per un infart de cor. Molt entusiasta i actiu, fou dirigent d'estudiants de la Pontificia Universidad Católica de Ecuador, on es va llicenciar en Arquitectura. També va estudiar alguns cursos d'Enginyeria Electrònica a l'Escuela Politécnica del Ejército.

Per una tieta i una cosina que hi havien viscut o hi vivien, va saber de Catalunya, que va esdevenir el país dels seus somnis (el seu mail es deia cataladict). Va entrar en contacte amb el Casal a través de l'estand de la nostra entitat a la de la fira del llibre de la universitat catòlica. Va apuntar-se a les classes de català i va fer un progrés rapidíssim en el nostre idioma, que parlava amb un accent increïblement bo. Va involucrar-se en les activitats del Casal i al cap d'un temps va entrar a la junta de l'Antoni Teixidor. Impulsat per la Montse Vela, el Daniel va liderar la creació del Grup de Joves del Casal, amb multitud de projectes i activitats, com ara el projecte solidari amb una comunitat afectada per l'erupció del Tungurahua. Representant el Casal, va poder per fi conèixer Catalunya quan va participar en el Fòrum de Joves a La Molina el 2006. En va tornar entusiasmat. Daniel, et trobem a faltar.

En honor seu, el Casal va denominar una categoria del concurs literari Dia del Llibre i de la Rosa en català com a “premi especial Daniel Solano Galarza”, i una sala del casal està previst que dugui el seu nom.

Violeta Soledispa

Va néixer un 23 de gener de 1965* a Portoviejo. El 1987 es va casar amb un català, en Joaquim Escarcellé Aguiló. Des de fa molts anys ha participat en el activitats del Casal. Primer, de forma esporàdica; després, més activament, sobretot des de 2007 que n'és la secretària. Ah! I per suposat donant un cop de mà amb la seva traça a la cuina.

Ulrike Rota Bover

La Uli va néixer a Colònia (Alemanya) el 25 de juny de 1952. Dels 17 als 23 anys va viure a l'Equador, tres anys a Quito i tres a Cuenca. Posteriorment va conèixer el seu futur marit, català, i van viure a Blanes. Se sent molt catalana, parla català sense cap accent i les seves filles viuen a Catalunya, però bona part de la família alemanya viu a l'Equador.

Arran de la mort del seu marit va tornar a instal·lar-se a Quito, on va posar una coneguda botiga de joguines, Asiri. Va conèixer el Casal fa cap al 2007, cercant a internet alguna comunitat catalana a l'Equador. Participa, principalment, en els Pa amb tomàquet i en la Diada de la Catalunya Exterior. Considera que l'activitat del Casal és positiva, però encara arriba a poca gent. Aposta per més regularitat i difusió en les activitats.

Nina Roura

Va néixer el 26 de juliol a Quito*. És neta del pintor català José Maria Roura Oxandaberro, qui va arribar a l'Equador el 1910, i va deixar un patrimoni familiar i cultural de gran transcendència en el seu pas pel país. Actualment, la família equatoriana dels Roura és extensa, radicada a Guayaquil, Quito i Cuenca i vinculada als respectius Casals Catalans de les 3 ciutats.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

La Nina va conèixer el Casal per la visita del Vicepresident de la Generalitat, Josep Lluís Carod-Rovira. Va apuntar-se a les classes de català i, progressivament, es va anar engrescant amb les activitats de l'entitat. És membre de la Junta Directiva des del juny de 2009. A finals de 2010 va ser la responsable del projecte "Los rostros de la migración", una exposició sobre els vincles migratoris entre Catalunya i l'Equador.

Daniela Utreras

Va néixer a Quito el 19 d'octubre de 1983. Malgrat no tenir cap vincle amb Catalunya, es va acostar al Casal el març de 2006, animada pel seu amic Daniel Solano. Seguidora de la cultura catalana des d'aleshores, la Daniela ha après català a les classes i en el transcurs de la seva activitat voluntària i la seva constant afició per la mil·lenària cultura catalana.

Actualment, junt amb el Grup de Joves, ha organitzat nombroses activitats, com sortides a la muntanya, cinema o tallers de dansa. A finals de 2010 va ser la responsable de la col·laboració del Casal a la XVII Bienal Panamericana d'Arquitectura de Quito que, entre d'altres activitats, es traduí en l'exposició "l'Èxit d'un poble: Temple expiatori de la Sagrada Família". Dinàmica i activa, busca estar sempre dins dels projectes culturals que el Casal obre als joves catalans, no catalans i catalanòfils.

Montse Vela

Va néixer el 26 de març de 1977 a Alcarràs (Lleida). Arribà per primer cop a Quito l'any 2000, en el marc d'un programa de cooperació de la Universitat de Lleida. Els anys consecutius continuà viatjant a l'Equador, concretament a Sarayaku, com a coordinadora del projecte Yachay, una llicenciatura d'educació intercultural bilingüe especialitzada en pobles amazònics.

Coneixia el Christian Costa per contactes comuns, però desconeixia l'existència del Casal. No va ser fins 6 anys després de la seva primera estada a l'Equador que li va caure a les mans la convocatòria d'ajuts per estades a Comunitats Catalanes de l'Exterior. Donada la seva vinculació al món de l'associacionisme a Catalunya i el seu vincle amb l'E-

quador com a cooperant, no va dubtar en presentar-s'hi. De març a desembre de 2006 va ser becària ACC al Casal Català de Quito. Entre els projectes que va impulsar, hi ha la creació del Grup de Joves i la primera edició de la Setmana Catalana a l'Equador.

Carlos Viñas

Va néixer el 23 de juliol de 1963 a Santiago de Xile, fill d'emigrants espanyols i de mare catalana. Per motius d'estudis es traslladà a Califòrnia. El febrer de 1991 arriba a Quito, com a gerent d'un holding d'empreses amb productes d'exportació i importació. Avui, dins de les empreses que representa al país, es troba Feeding BUSINESS de Catalunya, principal exportadora de maquinària reacondicionada en el sector de l'alimentació.

Atès que la seva germana a Xile era Secretària General del Centre Català de Santiago, a petició d'ella i de la família, el 1997 decideix associar-se al Casal Català de Quito. També va ser un dels socis fundadors de l'ACEN.

Durant la Presidència de l'Antoni Teixidor, a principi dels 2000, i juntament amb el Vicepresident, en Marc Pujol, es féu responsable del llançament de la revista del Casal, "La Barretina", i s'encarregà de la seva diagramació, disseny i impressió. Va ser Secretari del Casal durant el període 1998-2000. Es desvinculà del Casal de manera presencial per motius de treball, però manté viva la catalanitat entre tots els membres de la família.

PRESIDENTS

† Jordi Castells

Va néixer a Barcelona el 8 d'agost de 1928. El 1954 va emigrar a l'Equador amb Guillem Serra i Bodró. Després de passar per Guayaquil, s'establí a Quito i hi començà a treballar com a inspector de carns a l'escorxador i, després, exercí professionalment en una empresa privada. El 1960 participà en la companyia Vinícola Hispano-Ecuatoriana, dedicada a la producció i la comercialització de vins, xampanyes i conserves, propietat dels germans Serra, de la qual fou gerent fins 1988.

Va ser membre fundador del Centro Español de Quito, el 1956, i del Casal Català de Quito, el 1987, del qual fou President fins el 1989. Uns anys abans, en motiu de la Mare de Déu de Montserrat, celebraven una missa als caputxins, prop de Cotocollao, atès que en Jordi Castells tenia 3 germans en aquesta ordre religiosa. La seva dona, la Maria Rosa, s'encarregava de fer truites de patates i pa amb tomàquet i convidaven a tots els catalans que coneixien. Anys més tard, aquesta celebració es va fer a la Basílica de Guápulo. Aquestes primeres trobades constituïren el veritable origen del Casal Català²⁶.

La Maria Rosa recorda que el seu marit, a casa, sempre va parlar català i va mantenir viva la identitat catalana. De fet, fa 21 anys es van traslladar, per motius laborals, a Santo Domingo (República Dominicana), on va fundar un petit centre català. Tanmateix, desconeix si encara està en funcionament, ja que van tornar a l'Equador en acabar el projecte que els havia portat al Carib.

† Enric Soler i Garcia²⁷

Nascut a Barcelona el 1930, des de petit va treballar com a impressor i el 1955 es va traslladar a Saô Paulo, on va ser gerent de producció de la

26 *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. 4 vols. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1992.

27 *Ibidem*.

secció d'imprempta de la marca Odeon. S'hi va estar 5 anys, i després va tornar a Catalunya, on hi va viure fins al 1982, que es va instal·lar a l'Equador. A Quito, hi va establir un negoci, Abauto, dedicat a la fabricació i comercialització de materials de fricció per a vehicles, amb expansió arreu del país. Va ser un dels fundadors del Casal Català, i president de l'entitat des del 1990 al 93. La seva va ser una presidència molt important, s'hi van redactar els Estatuts, es va donar peu a la seva pròpia de la Premsa. És recordat com a entusiasta, bo, obert al jovent i gran organitzador. Va ser un dels pocs "pericos" del Casal.

Jaume Rull

Va néixer a Barcelona el 21 de setembre de 1952. El 1974 va arribar a l'Equador per casualitat, en un viatge iniciàtic que el va portar per Venècia, Colòmbia i l'Equador. Aquest últim país i, especialment la seva capital, va ser un dels indrets que el va fascinar. S'hi va quedar una setmana més del previst; després, un mes. Finalment, s'hi va establir. Al llarg de la seva vida, ha viatjat molt per motius laborals, i ha tornat a Catalunya de forma intermitent. El 1988 va assentar-se a l'Equador de forma permanent. Primer a Quito i, des de fa un any i mig, a Guayaquil.

1. Quins eren els moments clau de l'any, els punts de trobada més amplis?

El 1993 es va inaugurar la primera seu del Casal, en un espai cedit per en Francesc Dalmau. Es va fer una petita construcció amb aportacions de socis, tant diners com materials. Tenia uns 70 m² i un gran pati de més de 1000 m². Això va permetre engegar l'activitat del Casal. De fet, de 1993 a 2003 l'associació va pujar permanentment, es va començar a fer tot: l'equipament del Casal, la paella gegant, la Barretina mensual, etc. Cada cap de setmana es reunia el nucli més proper, unes 20-40 persones.

La primera activitat important va ser la Fira del Llibre i de la Rosa, que es va celebrar els anys 1994, 1995 i 1996. Va tenir bona acollida pels mitjans de comunicació i va representar una oportunitat per donar a conèixer una tradició de la cultura catalana, molt desconeguda. La Fira també va acostar al Casal molts catalans que no el co-

neixien. L'entitat va arribar a tenir 300 socis, i la gent que hi participava amb certa regularitat, arribava a les 500 persones.

També es van organitzar Festivals Gastronòmics, amb presència de cuiners portats de Catalunya. D'altra banda, es van rebre, per primera vegada, Delegacions de la Generalitat. Cal destacar l'ExpoCatalunya, que es va fer des de 1993 fins 2006 (el 1997, 1999 i 2003 amb suport de la Generalitat). Tots aquests eren espais de captació d'interès respecte Catalunya. Evidentment, les activitats més massives van ser aquelles amb ressò als mitjans de comunicació.

2. Quina era la relació amb la Generalitat? I amb l'Administració equatoriana?

Excel·lent. Evidentment, després de tants anys i tenint en compte el manteniment del color polític i dels respectius càrrecs a la Generalitat, vam col·laborar-hi molt positivament. Amb l'objectiu d'enfortir la presència empresarial catalana a Amèrica, vaig viatjar per tot el continent i vaig estimular el tramat empresarial amb Catalunya. Això va suposar un extraordinari suport pel Consorci de Promoció Comercial de Catalunya (COPCA) i per la Direcció de Relacions Exteriors.

En l'àmbit comercial, el 1997, es va crear l'Associació d'Entitats Empresarials d'Ascendència Catalana a Amèrica, amb seu a Santiago de Xile. Vam voler estimular la creació d'aquestes entitats arreu d'Amèrica Llatina, per tal de tenir una xarxa consolidada i donar suport als empresaris catalans que s'establissin a Amèrica, així com l'intercanvi entre tots el països, i d'aquests amb Catalunya. Tanmateix, el projecte no va acabar de quallar.

Cal dir que el suport de la Generalitat va permetre reforçar activitats tan importants com l'ExpoCatalunya, que reunia a Quito tots els representants d'entitats i empresaris catalans d'Amèrica. De fet, la Generalitat va arribar a aportar fins a 150.000 euros per l'activitat, d'abast continental.

Posteriorment, quan jo ja no era President, va canviar el Govern i els respectius càrrecs de referència. Això va perjudicar l'ACEN, hi va

haver dos anys sense pressupostos, amb les conseqüents dificultats financeres.

D'altra banda, amb tots els governs de l'Equador vam tenir molt bona relació. Sobretot a partir de 1996, vam començar a establir lligams en els àmbits polítics. Esdeveniments del Casal i de l'ACEN van comptar amb la presència de personalitats del Govern de la República i del Municipi de Quito. Per exemple, del mateix Jamil Mahuad quan era alcalde de la Ciutat. Entre les col·laboracions, cal destacar la fundació de la Plaça Catalunya, que posteriorment va desaparèixer en una reestructuració urbanística.

3. Quins eren els principals objectius/funcions del Casal durant l'època de la teva presidència?

Bàsicament, que l'Equador conegui què som els catalans, què significa ser català i quina importància hem tingut en el desenvolupament del país que ens acull. Van existir dues fases de migració catalana: de mitjans segle XIX a mitjans segle XX, l'onada migratòria va ser eminentment comercial i tenia Guayaquil com a destí principal; posteriorment, es dirigí més a Quito, perquè la capitalitat atreia. Actualment, la migració té un altre perfil: el professional representant d'una gran empresa, ja no es tracta de l'emprenedor individual. Penso que és interessant difondre aquest procés entre la societat equatoriana.

4. Quines eren les dificultats amb què us trobàveu?

Malauradament, la col·laboració dels mateixos catalans. És un fet a tots els Casals d'Amèrica i, probablement, del món: sempre hi ha d'haver una persona, que acostuma a ser el President de torn, que "tiri del carro".

Durant un temps, a partir del 1993 i fins al 2003, el Casal va funcionar molt bé i va ser perquè hi havia unes 6 persones, amb les seves respectives famílies, que van abocar-se amb el treball voluntari per l'entitat.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

5. Quin creu que ha de ser, ara, el paper del Casal?

Definitivament, ha de seguir sent el mateix que vam proposar. És a dir, un canal de comunicació amb la societat en la qual vivim; un mitjà de transmissió de la nostra cultura i un punt de trobada dels catalans i les seves famílies.

Abans els Casals representaven un pont cap a Catalunya. Tanmateix, actualment tothom té la possibilitat de viatjar, de comunicar-se amb la família llunyana a través d'internet, de veure la TV3. Per això, el Casal ha d'oferir molt més i erigir-se com un centre d'informació i serveis diversos (suport social, atenció mèdica, espai gastronòmic).

6. Com veu el Casal d'aquí a 10 anys?

Cal treballar molt, en cas contrari, en 10 anys els Casals Catalans d'Amèrica no existiran. El problema no és exclusiu del Casal Català de Quito es repeteix a tots els Casals: la manca de relleu generacional en els càrrecs directius, la inexistència d'oportunitats pels joves, l'obsinació en costums ja obsolets. La societat catalana ha canviat i els Casals ho han de fer en sintonia. Per exemple, els joves ja no ballen sardanes! Cal trobar un equilibri entre el manteniment de les tradicions, per aquells que així ho volen, i l'entrada amb força del jovent. Tot això, sense oblidar el gran potencial que ofereixen els equatorians que han retornat de la seva experiència migratòria a Catalunya, mantenint-hi nexes culturals, familiars, laborals... En conclusió: cal que els Casals evolucionin, de ser una casa de catalans, a ser un espai també de catalanòfils.

Antoni Teixidor

Nascut a Sabadell l' 1 d'octubre de 1943. De petit va marxar amb la seva família a Perú, on es va graduar amb el títol d'Enginyer Industrial per la Universitat Nacional de Ingenieria de Lima. A Perú va arribar a ser gerent de la Hoechst, amb un miler de treballadors al seu càrrec. Va arribar a l'Equador el juliol de 1989 de la mà de l'empresa alemanya, i el 1998 va

iniciar la seva pròpia empresa, Repteix, sempre en el mateix ram, el tèxtil, representant de productors de fibres sintètiques de fora del país. Primer va ser president de l'ACEN i després president del Casal, des de juny del 1999 a desembre del 2006.

1. Quins eren els moments clau de l'any, els punts de trobada més amplis?

Sens dubte, Sant Jordi i La Diada. De fet, es combinava la celebració de Sant Jordi i de la Mare de Déu de Montserrat. Es triava el diumenge que caigués al voltant d'aquestes dues dates assenyalades. La jornada tenia un toc familiar, popular, amb paella gegant i ballada de sardanes. També s'oficiava una missa, tot i que a vegades costava una mica trobar el capellà que parlés català!

En canvi, a l'11 de setembre li donàvem un to més formal. Es celebrava en un hotel i hi assistien representants de l'Ambaixada espanyola i altres personalitats del país, encara que no tinguessin vincles directes amb el Casal. Tractant-se de La Diada, la qüestió nacional predominava i jo en feia al·lusió al discurs.

Per Nadal també es feia una petita celebració. I, no cal dir-ho, cada setmana hi havia els puntuals "Pa amb tomàquet".

Durant aquells anys, vam impulsar molts projectes. Es va iniciar el concurs literari, que ara és un referent; o el Grup de Joves que, tot i que després es va desfer, veig que ara torna amb força. El Casal també ofería classes de català de forma regular. Un altre projecte va ser la millora de la revista La Barretina, que es publicava mensualment i representava un bon instrument de promoció de les activitats de l'entitat. De fet, la Generalitat sempre va recolzar la revista.

L'últim any del meu mandat el Casal va rebre el suport d'una becària de la Generalitat, la Montse Vela. La seva presència es va agrair molt i es van fer moltes coses. Entre d'altres, vam convidar la Colla de Capgrossos d'Alcarràs, que va obsessionar els ninots que encara conserva el Casal.

7. Quina era la relació amb la Generalitat? I amb l'Administració equatoriana?

Vam tenir una molt bona relació. Des del Govern de Catalunya sempre van considerar que el Casal Català de Quito era molt dinàmic, tot i que fos petit.

Durant els primers anys del meu mandat, a Catalunya governava Convergència i Unió. En canvi, els últims dos anys el tripartit va entrar al Govern i els Casal Catalans van passar a ser gestionats per Esquerra Republicana. El canvi no es va fer notar massa: si fa o no fa, es rebia el mateix finançament i la presència d'en Rafel Caballeria al capdavant del Departament donava continuïtat. No obstant, quan es va produir el canvi, la Generalitat es va endarrerir moltíssim en el pagament de les subvencions atorgades i el Casal va passar dificultats. Jo vaig haver d'avançar molts diners de la meva butxaca!

En canvi, amb l'administració equatoriana hi havia molt poca relació. Aquesta és, segurament, una de les mancances que va tenir el Casal en aquella època.

8. Quins eren els principals objectius/funcions del Casal durant l'època de la teva presidència?

És bàsic: promoure la cultura catalana entre els catalans residents a Quito i entre els equatorians. Per acostar al Casal aquest segon públic, les classes de català van resultar fonamentals.

9. Quines eren les dificultats amb què us trobàveu?

El principal problema era la manca de voluntaris . A més, també ens trobàvem amb dificultats per cobrar les quotes de soci. Per tant, mancaven recursos, tant humans com econòmics.

10. Quin creu que ha de ser, ara, el paper del Casal?

Doncs estic content, veig que aquest any s'estan fent moltes coses! Penso que l'entitat ha de seguir oferint activitats, sobretot en l'àmbit de la cultura, per tal de fer conèixer Catalunya a l'Equador.

11. Com veu el Casal d'aquí a 10 anys?

Malauradament, no sóc gaire optimista. Alguns Casals Catalans a Amèrica es van fundar fa més de cent anys, amb l'onada de migració catalana. El Casals, no només el de Quito, tenen un gran problema: ja no hi ha migració catalana cap a Amèrica. Els fills i, encara més, els néts d'aquells migrants estan perdent els seus vincles amb Catalunya. Per tot això, el futur dels Casals és una incògnita, perquè manca gent jove i manca gent amb arrels catalanes.

He compartit aquesta inquietud amb els Presidents d'altres Casals Catalans, amb més trajectòria, com Santiago de Chile, Buenos Aires o Montevideo. Si a ells els passa el mateix, imagina't nosaltres, que som un Casal petit!

Un nou estímul pel Casal Català de Quito, i per altres d'Amèrica, han estat els equatorians que han estudiat a Catalunya i que, a la seva tornada al país d'origen, han mantingut els llaços amb la nostra cultura. Tanmateix, només representen una gota petita dins un mar.

Santiago Preckler i de Trías

Biografia

Va néixer a Barcelona el 31 de maig del 1941. Quan tenia 14 anys, es va traslladar amb la seva família a Medellín, Colòmbia, per motius laborals. Anys més tard, els seus pares se'n van tornar a Catalunya, però ell s'hi va quedar per acabar els estudis.

Posteriorment, es va establir a Bogotà on va conèixer una malaguenya, la Kattia, amb qui es va casar i varen tenir tres fills. El 1981 va establir-se amb la família a Quito, com a gerent de la filial d'una corporació colombiana. Un parell d'anys després, el govern equatorià va tallar les importacions, activitat de la qual depenia l'empresa. Tot i que l'empresa li va oferir de reocupar-se a Colòmbia (Bogotà o Medellín), va decidir quedar-se a Quito, ja que, malgrat la incertesa laboral, oferia un ambient més adient per veure créixer els seus fills.

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

Poc temps després, va coincidir amb en Marcel Carbonell i, amb amistats d'un i altre, un grup de mitja dotzena de catalans es trobava els dimecres a la tarda al Centro Español, a fer petar la xerrada. Per algunes desavinences amb el Centro Español, van decidir fundar el Casal Català, aprofitant que en Francesc Dalmau va oferir un espai a casa seva.

Va ser President del Casal en dos períodes: succeint en Jordi Castells i en el període de febrer del 2007 a juny del 2009.

1. Quins eren els moments clau de l'any, els punts de trobada més amplis?

En l'època de la primera presidència, els plats forts eren Sant Jordi i La Moreneta, que es celebraven en una sola diada. Posàvem uns embalats a la seu del Casal, el pati del Francesc Dalmau, qui feia una paella gegant. També es ballaven sardanes, es regalaven llibres i roses i s'oficiava una missa. L'altra trobada important era l'Onze de setembre. Tot i que alguna vegada s'havia celebrat al mateix Casal, el més habitual era llogar un saló d'hotel.

Quan vaig ser president per segona vegada, ja havia estat creada la Diada de la Catalunya Exterior, de manera que s'integrava aquesta celebració amb la de Sant Jordi i la Mare de Déu de Montserrat.

La Junta Directiva d'aquest segon mandat estava cohesionada i col·laborava molt. Una decisió important va ser traslladar-nos a un altre espai, ja que la seu de La Prensa quedava lluny. L'objectiu principal del trasllat era obrir el Casal a la comunitat del país que ens acull. Per això, es va cercar un local diferent, més ben situat. La casa on actualment és el Casal, a La Floresta, ens va semblar una molt bona opció.

Considero que un punt d'inflexió important, també en la línia d'apropar el Casal a la ciutat, va ser traslladar la celebració de la Diada de la Catalunya Exterior al Parc de La Carolina.

Una iniciativa interessant va ser la integració a les festes del Yamor d'Otavallo, en les quals vàrem participar 3 anys consecutius. Es ba-

llaven sardanes davant de l'ajuntament i es participava a la processó. Aquestes actuacions es van completar amb l'exposició de Dalí i una fideuà.

També es va donar suport a un grup de joves de Barcelona que anava a fer colònies a Machachi, per nens normals junt amb discapacitats. El Casal recolzava, sobretot, amb accions de difusió de la cultura catalana.

D'ambdues presidències, conservo moltes anècdotes. Per exemple, a la primera trobada d'entitats a Barcelona, el Casal Català de Quito va ser molt participatiu i representat. Jo vaig viatjar a Barcelona expressament per la Trobada, però va donar-se una conjuntura curiosa: el meu fill Jordi, que es trobava estudiant a Granollers, va ser el representant a la Comissió de Joves; el meu pare, que vivia a Catalunya, va ser el representant de la Comissió de Gent Gran; i el meu amic Manel Vilasaló Galí va participar a la Comissió d'Activitats Artístiques.

Una altra curiositat: quan vaig ser escollit President per primera vegada, vaig posar dues condicions per presentar-me a les eleccions. La primera, volia que el vicepresident fos equatorià. Ho va ser en Rubén Alarcón. La segona, vaig demanar no ser candidat únic. Dit i fet, el meu "oponent" va ser el Marc Pujol i Maragall, tot i que també va votar per mi! Quan la Rosita Munill, la nostra pubilla, va arribar a la mesa a votar, veient un candidat amb uns cognoms tan presidencials com "Pujol" i Maragall", va dir: aquest deu ser el que hem de votar! Immediatament, el mateix Marc li va dir que no, que votés per l'altre!

2. Quina era la relació amb la Generalitat? I amb l'Administració equatoriana?

Molt bona, sempre ha estat molt fluida. De fet, anys més tard, el canvi de govern no va suposar cap trasbals, ja que el manteniment d'en Rafel Caballeria com a persona de referència va donar continuïtat. A banda de l'Àrea de Comunitats Catalanes, també ens relacionàvem amb el Consorci de Promoció Comercial de Catalunya

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

(COPCA). L' ACEN, tot i tenir personalitat jurídica pròpia, va néixer com a branca empresarial del Casal.

En canvi, amb l'administració equatoriana no hi havia gaire relació, més enllà del manteniment dels impostos al dia o les gestions relacionades amb l'aprovació dels estatuts de l'entitat.

Fa dos anys, Quito va ser la ciutat convidada a les Festes de la Mercè de Barcelona. En Gonzalo Ortiz Crespo, aleshores sots alcalde de Quito, va viatjar a Barcelona en representació de la capital equatoriana. A la seva tornada, va fer una presentació al Casal de la seva visita a Barcelona, de la qual havia quedat meravellat.

L'abril de 2009, juntament amb l'Elena Granja i la Daniela Utreras, vaig representar el Casal a la IV Trobada de Comunitats Catalanes d'Arreu del món, celebrada a Tarragona. L'Elena i jo vam allargar un parell de setmanes la nostra estada a Catalunya, temps que vàrem dedicar a fer contactes amb les diferents administracions (Generalitat, Ajuntament de Barcelona) i amb d'altres institucions, com el Consolat d'Equador a Barcelona.

3. Quins eren els principals objectius/funcions del Casal durant l'època de la teva presidència?

Sempre vaig voler mantenir allò que vam decidir en la fundació de l'associació. Penso que el Casal no es per fer negocis, ni política ni religió: és un aplec de germanor, cultura i tradició. Per això, d'entrada, vàrem crear un espai per fer petar la xerrada i, més tard, l'aposta va ser el manteniment i la difusió de la cultura, i l'agermanament amb el país d'acollida. Aquest darrer punt és fonamental, per no fer-nos mai un ghetto ni una colònia estrangera, per mantenir la nostra senya de personalitat sense ser aliens al fet equatorià.

4. Quines eren les dificultats amb què us trobàveu?

Al President li toca fer de camàlic i carregar tot el pes de l'entitat quan, de vegades, no arriba la col·laboració d'altres persones. Tanmateix, he de dir que quan he estat President, sempre hi ha hagut 4-5 persones molt compromeses i col·laboradores.

Precisament, penso que la principal dificultat és la manca de recursos humans. Per posar un exemple: els primers anys del Casal, es va fer un cens de catalans a Quito. Es van computar unes 120 famílies, en les quals hi havia, com a mínim, un català d'origen. D'aquestes 120 famílies, posa-hi que el 50% pot estar interessat en participar al Casal. D'aquestes 60 persones, n'hi acostuma a haver 10 que col·laboren esporàdicament i, d'aquest petit grup, en resten 4 o 5 que realment empenyen el carro.

A nivell econòmic, a partir de les presidències de l'Antoni Teixidor es van optimitzar les contribucions personals i les de la Generalitat. Va néixer una consciència de "fer racó", de controlar molt bé les despeses. Penso que vaig lliurar una presidència amb un racó respectable, ja que es feien activitats, però amb molta mesura en l'aspecte econòmic.

5. Quin creu que ha de ser, ara, el paper del Casal?

El Casal ha canviat amb els anys. D'una banda, cal canalitzar l'empenya del jovent, donar una oportunitat a una colla important de joves cooperants. Per això vaig donar suport a la Presidència d'en Ferran Cabrero. D'altra banda, és una llàstima que s'hagi perdut la participació de la gent gran. Un dels programes que s'havia començat a preparar fa uns anys consistia en un intercanvi entre avis i néts, en el qual la gent gran explicaria les seves experiències migratòries i històries de Catalunya. Tanmateix, ja no hi ha avis que participin al Casal.

6. Com veu el Casal d'aquí a 10 anys?

No en tinc ni idea! Hi ha alguns Casals Catalans a Amèrica que, sorrosament, van experimentar una migració forta de catalans, els quals es recolzaven mútuament. Aquesta cohesió ha consolidat determinades comunitats catalanes, com Buenos Aires o Mèxic DF. No obstant, Quito és un Casal més petit i, en aquest moment, no veig clar si tendirà a consolidar-se com un centre cultural o tornarà a ser un espai més social, més familiar.

Ferran Cabrero i Miret

Biografia

Va néixer a Barcelona el 25 de novembre de 1972. El 1993 va trepitjar per primer cop Amèrica Llatina, en un El Salvador que renaixia amb els Acords de Pau, després de dotze anys de guerra. Al cap d'un any i mig de treball amb les comunitats camperoles i indígenes va tornar a Catalunya per acabar els estudis de sociologia i, més tard, en un recorregut per tot el subcontinent, des de Montevideo fins a San Salvador, on tornava per coordinar un projecte de cooperació, va passar per l'Equador. Ja corria l'any 1996, i va descobrir un país especial: molt divers, tant en geografia com en cultura, a més de tenir un moviment social vital i extremadament creatiu. Va tornar a l'Equador en viatges puntuals: el 1998 per una investigació social i el 2004 per una missió de les Nacions Unides des de Nova York, on llavors treballava.

El 2006 es va establir de forma regular a Quito per coordinar un programa regional del PNUD d'enfortiment de Drets Humans per a pobles indígenes. Tenint seu a Quito, s'implementava a tres països: Guatemala, Bolívia i l'Equador. Finalitzades les activitats directes del programa, les circumstàncies de la vida el varen portar a establir-se de forma una mica més definitiva per aquestes latituds, especialment després de conèixer a la Maritza, la seva esposa, i de portar a aquest món a l'Inti Marc. A més, a la FLACSO li havien ofert coordinar el Diplomata Superior en Gestió Cultural, un desafiament professional que no va poder declinar.

Respecte al Casal, el 2006 s'havia donat una coincidència significativa: un cartell del Dia del Llibre i de la Rosa al Ministeri d'Educació el va portar a establir comunicació telefònica amb l'Antoni Teixidor, aleshores President, així com amb el Christian Costa, el professor de català del Casal. El 2009 va acabar acceptant la presidència del Casal... però amb dues condicions: que la votació de l'Assemblea General fos per unanimitat, i que no el deixessin sol en la responsabilitat de portar endavant la institució. La primera es va complir; la segona és un treball diari.

Ha estat President del Casal des de juny de 2009 i fins al tancament d'aquesta edició.

1. Quins eren els moments clau de l'any, els punts de trobada més amplis?

La Diada de la Catalunya Exterior i la Setmana Catalana, que es celebra al voltant de l'Onze de setembre. S'ha de remarcar que, en el mandat de l'actual Junta Directiva, s'agraeix molt el valuós treball, l'esforç i les energies de totes les Juntes anteriors. Sense aquest treball voluntari i militant, no hagués estat possible arribar on el Casal és ara. Tenint en compte aquest precedent, i més enllà dels temes que comunament s'entenen com a "cultura popular" o folklòrics, la nova Junta intenta donar un perfil polític al Casal, que no vol dir partidista, sinó assumir una enfocament de drets i deures col·lectius vers una història i una situació actual, la de Catalunya, molt especial.

2. Quina és la relació amb la Generalitat? I amb l'Administració equatoriana?

És una relació excel·lent, i crec que la Generalitat ha fet un esforç molt gran en mantenir, no només un vincle, sinó la voluntat de fer xarxa amb les comunitats catalanes de l'exterior. Em sembla que aquest el món, cada cop més, és un món de diàspores més i més complexes i per tant riques, com nodes d'una xarxa amb possibilitats infinites, tenint en compte les TIC i la creixent mobilitat poblacional. Crec fermament que una nació, a banda del seu espai físic tradicional, s'ha d'articular amb el potencial exterior dels expatriats, i més nacions petites i fràgils i tan especials com Catalunya.

Amb l'Administració equatoriana, a nivell institucional la relació és molt bona, tot i que pel que fa al funcionament administratiu, per exemple el tema de factures, cal tenir en compte que és molt diferent a Catalunya, i a vegades resulta força més feixuc.

3. Quins són els principals objectius/funcions del Casal durant l'època de la seva presidència?

Difondre la cultura catalana, tot explicant el fet diferencial de ser una nació sense Estat propi. És alhora un dret, el de la lliure deter-

minació, però sobretot un deure nacional vers la comunitat i la terra que ens ha vist néixer, créixer i formar-nos, tenint en compte, alhora, l'energia de totes les generacions que ens han precedit i la de la generació actual, en el sentit de defensar i poder gaudir d'una cultura que és pròpia i, per tant, que s'estima. Aquest sentiment local i alhora universal és l'origen de qualsevol fonamentació racional posterior. Són coses per les quals val la pena lluitar.

4. Quines eren les principals dificultats amb què us trobàveu?

Sent un treball voluntari, sempre és un desafiament mantenir el compromís i la passió de la gent. La gent de Catalunya és catalana allí on sigui (encara que es sentin, també, equatorians, per exemple); i una de les característiques dels catalans i catalanes és precisament el treball voluntari i associatiu (possiblement per haver tingut des de fa segles l'Estat ben lluny i sovint a la seva contra). Vull dir que som gent que ens sabem organitzar i fins i tot en gaudim. No obstant, aquí és ben diferent... Hi ha un element de desorganització generalitzada que fa difícil treballar en ordre i de forma coordinada, previsible, com es fa a Europa. Això no és una crítica, perquè és una desorganització que crec té una relació directe amb una vivència profunda de l'autonomia personal que es transpira aquí, que té els seus avantatges i sobretot la seva dignitat, però fa que sigui més desafiant el treball diari a les associacions, on usualment no es treballa amb els llaços de la família extensa (el que aquí funciona millor). Aquesta és, en part, la rica complexitat que es viu aquí.

5. Quin creu que ha de ser, ara, el paper del Casal?

Ser un espai de trobada pels catalans que viuen fora del país i pels equatorians que tenen o volen tenir llaços amb Catalunya, o que es senten també catalans (alguns amb més vehemència que molts catalans). En aquest sentit, és un espai on la gent té l'oportunitat d'experimentar relacions i dinàmiques interculturals i humanes de forma molt intensa. En aquest sentit, els equatorians retornats des de Catalunya en onades cada cop més grans hauran de tenir un

paper creixent en la institució, que s'ha de veure com un pont entre dos mons. Aquesta tasca es complementa amb la de donar a conèixer Catalunya a Quito i a l'Equador, tot explicant i posicionant el fet diferencial català a l'estranger, quelcom força complex, perquè sovint no ho entenem ni nosaltres mateixos. Què som? Estat dins d'un Estat més o menys federal? Autonomia dins d'un ens estrany anomenat "Estat espanyol", com diu la gent més progressista a la Península? Nació sense Estat perquè prèviament va ser eliminat però que viu tan tranquil·lament el present en una espècie d'amnèsia col·lectiva? Nació sense Estat però que vol tenir un estat pròximament en un procés d'alliberament nacional (no violent, sinó profundament democràtic, de desvetllament mental, via referèndum)?

6. Com veu el Casal d'aquí a 10 anys?

El veig de forma positiva, en consonància amb la importància creixent de les institucions culturals en un món sobtadament tan mòbil i divers, i també amb l'evolució política, cada vegada més madura, que tenen els propis ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Per una qüestió de mínima dignitat humana, de confiança en l'ésser humà, no crec que situacions colonialistes com les que perviuen anacrònicament fins avui puguin durar per molt temps, tant pels catalans com pels castellans o espanyols més recalcitrants. La situació que estem vivint ara no és normal ni és sana, per cap de les dues parts. Per tant, els Casals en 10 anys, poden estar més consolidats si es saben llegir els signes dels temps (a temps), com canvis d'activitats per a ser un focus d'interès (útil) per als més joves. Només cal pensar que el Casal Català de Quito va començar sent un grup d'amics que es reunien en una casa particular i ha passat a ser un dels centres culturals europeus de referència a Quito. Ara bé, això de fer projeccions futures és quelcom molt arriscat, amb masses imponderables.

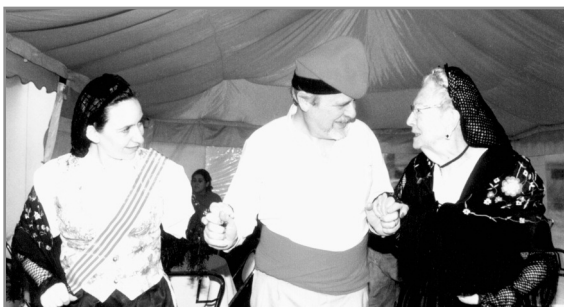
Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

1999

2001

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

2002

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

BARRETINES

Casal Català de Quito Reflexos d'una petita gran història

